

אף אתה הקהה את שינוי ואמו לך בעכו זה עשה לי בצאתי
ממצרים לי ולא לך אלו היית שם לא היית נגאל. חס מה הוא
אומר מה זאת ואמרת ליו חזק יד הוציאנו יי במצרים מכית
עבדים. ושאני יודע לשאל את פתח לו ש' והגדת לבני ביום
ההוא וגו' דא מה העדות ל' אליעזר אומ' בנין אתה אומר שאם
היתה חבורה של חכמים או ש' תלמידים שצריכים לעסוק
בהלכות פסח עד הצות לך נא' מה העדות וגו' ויהי כי הקשה
פרעה לשלמנו שומע אני מאליו. תל' וחס' יי את לב פרעה.
ויהי יי כל בכור' מכאן אמרו זכרין בכורי בהמה כנגד בכורי
בהמה ופורין בכורי אדם כנגד בכורי אדם והיה לאות וגו'
בארבע מקומות מוכרין פרש' תפלין קדש לי והיה כי יביאך
שמע והיה אם שמוע מכאן אמרו מצות ארבע פרשיות של יד
הם כך אחד ד' פרשיו של ראש הם ד' טוטפת ואין קדש לי
והיה כי יביאך שמע. והיה אם שמוע. כותבן כסדרן ואם
לא כותבן כסדרן הרי אלו יגנו.

הסלת מסכתא דפסחא והיתה הרוחה

פרשת ויהי בשלח

ויהי

בשלח אין שלח בכל מקום אלא לוי שנאמר
ואברהם הולך עמוה ל' שלחם וישראל יצחק
הפה שאמר גם אתה ישראל לא אשלח. והא
שאמר אנכי אשלח אתכם ואת פסכם. מה ש' נטלו על כך
לא תתעב מצרי' הפה שאמר לא ידעתי את יי' היא שאמר אנוס'
מפיני ישראל כי יי' נלהם להם במצרים. מה ש' נטלו על כך
ביום ההוא ויהי מזבח ל' בתוך ארץ מצרים. ומצבה אצל
נבולה ל' הפה שאמר מי יי' אשר אשמע בקולו. הוא הפה
שאמר יי' הצדיק ואני ועמי הרשעים. על כן נתן להם מקום
קבורה ש' נטית יי' בן תבלעמן ארץ. ולא נחם אלהים. אין
נחום זה אלא נחום. וכן הוא אומר נחית כעצ' עמך וגו' וכתוב
ויהם בענין יוסף דרך ארץ פלשתי' כי קרוב הוא קרן הוא הד' ב'
שאמר הקב' למשה בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את
האלהים על ההר הזה. כי קרוב הוא קרוב הדרך לשוב למצרי'
ש' דרך שלשת ימים נלך במדבר. דא כי קרוב הוא. קרוב
השבוה ש' נשבע אברהם לאבימלך השבעה לי באלהים אם
תשקוד ל' ול' ונ' ועדיין בכור קיים. דא כי קרוב הוא
קרובה השבוה מלחמה ראשונה לשנייה. דא כי קרוב הוא
בקרוב יישו כנעניים את הארץ ש' דוד רביעי ישובו הנה לא
הביא הקב' דרך פשוטה לארץ ישראל אלא דרך המדבר
אמר ה' אס' אני מביא עכשיו את ישראל לארץ מיד מחזיקים
אדם בשדוה ואדם בכרמו. וכן בטלים מן התורה אלא אקופס'
במדבר ארבע' שנה שיהיו אוכלין מן ושתוין מן הבאר והתור'
נכללת בגוף מכאן היה ל' שמעון אומ' ל' נחתה התור לדרוש
לא לאוכלי המן. ושין להם אוכלי תרומה. דא כי קרוב הוא
לא הביא המקום בפיטון אלא כיון ששמעו כנעניים שישאל
נכנסו עמדי ושרפו כל הזרעים וקצוה כל האילנות וסתרו את
הבנינים וסתמו את המעינות אמר ה' לא הבשחתים לאבות'
שאכנסין לארץ חריבה אלא מלאה כל טוב ש' וכתים מלאים
כל טוב אלא חריבה בקיפן. במדבר ארבעים שנה עד שיעמדו
כנעניים ויתקנו מן שקלמל' דא כי אמר אלהים וגו' ומלחמת בני
עמלק ש' וירד העמלקי וגו' דא כי אמר אלהים זו מלחמת בני

אפרים ש' אלה בני אפרים שותלח וכתוב בני אפרים נושקו
רומי קשת הפכו ביום קרב. וגו' מפני שלא שמרו ברית האלה'
וכתורתו מאנו ללכת. עברו על הקץ ועל השבועה. דא שלא
יראו עצמות אחיהם מושלחין בפלשת ויחזרו להם. דא כי אמ'
אלהים כדי שלא יחזרו לאחוריהם והרי דברים ק' וזכר' אם
בשהקפס' דרך עמוקה אמרו נתנה ראש ונשכחה במצרימה אלו
באין בפשוטה על אח' כמכ' ויכב' אלהים את העם כדי לעשו'
בס' ונכורות כמן ובשלו ובבאר. דא לעזר אומר כדי ליגעס'
ש' ענה כד' כחי קצר ימי וגו'. המדבר כדי לצרפן ש' המולידך
במדבר הגדול והנורא. יס סוף כדי לנסותם שנאמר אבותינו
במצרים לא השכילו נפלאותיך וגו' רבי יהושע אומר דרך כדי
ליתן להם את התורה ש' בכל הדרך אשר צוה יי' לאהבו אתכם
תלכו ואומר כיגר מצוה ותורה אור. המדבר כדי להאכילם
את המן ש' המאכילך מן במדבר וגו'. יס סוף כדי ל' ש' להם
נסים ונפלאות. ש' שכחו אל מושיעם עושה גדולות וגו' ואומר
ויגער בים סוף ויחרב ויוליסם בתהומות כמדבר. וחמושים אין
חמושים אלא מזוינין ש' וחמושים עלו בני ישראל. ואתם
תעברו חמושי. וכת' ויעברו ראובן ובני גד וחצי שבט הכנשה
הלוצים ארבעים אלף חלוצי צבא דא וחמשי' עלו אחד מחמש'
ולא אחד מחמשים. ולא אחד מחמש מאות. רבי נתנאל אומר
העבודה לא אחד מחמש מאות עלו ש' רכבה כצמח הטרור
נתתיך. וכתוב ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו שהיתה
האשה יולדת ששה בכרם אחד. ואתה אומר אחד מחמש מאו'
על העבוד לא אחד מחמש מאות עלו לא אשתך הרבה במש'
במצרים. ואימתי מתו בשלש ימי אפלה ש' לא ראויש את
אחינו שהיו קוברים מתייהר והדור ושכחו להקב' שלא ראו
אויביהם וששו בבפלתם. ויחם משה את עצמות יוסף עמו
להודיע חכמתו וחסידותו של משה שכל ישראל עוסקין בכוה
ומשה עוסק במצות עצמות יוסף. עליו הכתוב אומר חכם לב
יקח מצות ואולי שפתיים ילכט. ומשה מהיכן היה יודע היכן
היה קבור יוסף אמרו סרח בת אשר נשתת' מאותו הדור והיא
הוראתה למשה קבר יוסף אמרה לו במקום הזה שמונו עשור לו
מצרים ארץ של מתכת ושקעוהו בתוך גילום. בא ועמד על
גילום נטל צרור חרץ לתוכו וזעק ואמר יוסף יוסף הגיעות
השבועה שנשבע ה' לאברהם אבינו שהוא נאל את בניו תן
כבוד ל' אלהי ישראל ואל תעב את נאולתך. כי בגללך אנו
מעובדים ואם לאו נקיים אנהנו משכונתך. מיד צץ ארזנו של
יוסף ונטלו משה. ולא תתמה בדבר הזה הרי הוא אומ' ויהי והאחד
מפיל את הקורה והכרז' נפל למים ויצעק ויאמר אהה יי' והוא
שאר. והרי דברים ק' וזה אלישע תלמידו של אליהו הציף
הכרז' ק' למשה רבו של אליהו. רבי נתן אומר בקיפוסולין
של מצרים היה קבור יוסף ל' ל' כדן שכמה שהאדם מודד בה
מודד ל' מרים המתינה למשה שעה אחת. ש' ותתעב אחותו
מדחוק לדעה. והמק' עכב לה במדבר הארץ והשיב' והכנה'
והלויים וכל ישראל שבעת ימים עס' עניי כבוד. ש' והעם לא
נסע עד האקס' מרים. יוסף זכה לקבור את אביו שאין באחי
גדול ממנו. ש' ויעל יוסף לקבור את אביו כתיב ויעל עמו גם
רכב גם פרשים מ' ל' גדול יוסף שלא נתעסק בו אלא משה
משה נתעסק בעצמות יוסף שאין בישראל גדול ממנו ש' ויקח
משה את עצמות יוסף עמו מ' ל' גדול כמשה שלא נתעסק
בו אלא שכינה ש' וקבור אותו בגי' ולא עוד לא שעס' עקב
עליו עבדי פרעה והקניז' וקניז' יוסף הארץ והשכינה וההנה'
והלויים וכל ישראל ושבעה ענני כבוד. ולא עוד אלא שהיה

והמקור לזוה את בניו במדבר ארבעי שנה שני הולך לפניו
 יומם בעמוד ענן / באברהם אבינו ואומר ואקחה פת לחם והנה
 חוריד את הבן ארבעים שנה שני הנני ממסיר / באברהם אומר
 יוקחנא מעטמים והקבה העלה לבניו באר במדבר / שנא אז
 ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה / באברהם הוא
 אומר ואל הכקר רץ אברהם והקבה הגין שלו לבניו שני ורח
 נסע מאת יי וינז שלום מן הים / באברהם הוא אומר והשענ
 תחת העץ / והקבה פרש לבניו שבעה ענני כבוד שני פרש ענן
 למסך ואש להאיר לילה באברהם הוא כתי' והוא עומד עליהם
 והקבה הגין על בני בניו במצרים שלא ינגפו / שנ' ופסח יי על
 הפתח / וי' הולך לפניו יומם אופסר לומר כן והלא כבר נאמ
 הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם יי / וכתיב וקרא זה
 אל זה ואמר ק' ק' מלא כל הארץ כבודו / ואומר הנה כבוד יי
 אלהי ישראל בא מדבר הקדש / וקולו כק' מים רבים והארץ
 האירה מכבודו / ומה תל' וי' הולך לפניו יומם אר' אכסוניכוס
 למלך שהוא דן על הבימה ומחשיך והיו בניו מחשיכים אצלו
 אחר שנפטר מן הבימה הוא הירד נוטל את הפנס ומאיר
 לבניו והיו גדולי מלכות קרובין אצלו ואומרים לו אנו נוטלין
 את הפנס ונאיר לבניך / והוא אומ' לא מפני שאני לי מי שישול
 את הפנס מאור לבני / אלא הרי אני מודיע לכם הכתם של בני
 שתהיו נזהרים עמכם ככבודי וכך הודיע הקבה חבת של ישר
 לאובות העולם שהוא כעצמו הולך לפניו שיהיו נזהרי עמם
 ככבוד ולא דיין שאינם עושים אלא שממיתים אותם מיתות
 חמורות משונות זו מזו / ולענין כן הוא אומר וקבצתי את כל
 הגוים אל עמק יהושפט ונשפטי אתם שם על עמי ונחלתי
 ישראל אשר פזרו בגוים ואת ארצי חלקו יכול על עץ ועל גילוי
 עריות ועל שפיות דמים / תל' על עמי ונחלתי ישראל ואומר
 ומצרים לשמה תהיה ואדום למדבר שממה תהיה מחמס בני
 יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם באותה שעה ויהודה לעולם
 תשב וירושלם לדור דודו / ואומר ונקתי דם לא נקתי וי' שוכן
 בציון / אימתי וי' שוכן בציון ונקתי דם לא נקתי / לא יביש
 עמוד הענן מגיד הכתוב שעדיין עמוד הענן קיים היה עמוד
 האש צומח לא לא יביש בא הכתוב ללמד דרך ארץ מן התורה
 על ערבי שבתות עד שעמוד הענן קיים הירד עמוד האש
 צומח /

פרשה א וידבר

י' אל משה לאמ'
 דבר אל בני ישראל
 וישבו ר' שבע

בן יחיא אומר כל מקום שהוא אומר לאמר ואמרת אליהם הרי
 זה לדורות וכל מקום שאינו אומר לאמר ואמרת אליהם הרי
 זה לשעה ד' אומר אפילו בכל מקום שאינו אומר לאמר ואמרת
 אליהם הרי זה לדורות חוץ משלשה מקומות וישבו יי וזכו לפני
 פי החירות / מה חירות הלל לא היו משופעות אלא גדריות
 ולא היו תרשות אלא מוקפות / ולא היו ענולות לא מרובקות
 ולא היו מעשה אדם לא מעשה שמים ועני' היו רום למותח
 כמן זכר וכמן נקיבה היו דברי רבי אליעזר / רבי יהושע אומר
 החירות מצד זה ומגדול מצד זה הים לפניו ומצד זה לאהויה /
 דבר אחר פי החירות אין חירות אלא מקום חירותן של ישראל
 בקום מובחר להם בקום עבודה וזה שלהם לשעבר היתה
 בקראת פיתוס שנאמר ויכן עדי מסכנות / לפרעה את פיתוס
 ואת רעבכם חוזר וישראל להקראת פי / החירות והיא כהארת
 לעובדיה ויסעו בני ישראל למדברם ללכת מלכות לאתם
 וכאיתם לפני פי החירות / יום חמישי נסעו ממצרים / וכאז ער

מכילתא ב ב ב ii ז רעסס

מהלך ארונם של יוסף עם ארון חי העולמים והיו עובדי תשבים
 אומרים מה טיבן של שני ארונות הוללו וזה אומרים להם זה
 ארונם של מת זה ארונם של חי העולמים ואומרים להם מר
 טיבו של מת הולך עם ארון חי העולמי ואומרים להם המונח
 בארון זה קיים מה שכתוב במנחת בארון זה / במנחת בארון זה
 כתי' אבני יי' אלהיך ויוסף כתי' התחת / אלהים אני במנחת בארון
 זה כתיב לא יהיה לך אלהים אחרים וכיוסף כתיב את האלהים
 אני ירא / לא תשא ויוסף כתיב חי פרעה / זכור את יום השבת /
 ויוסף כתי' ושכח שכח והכן ואין חכן לא ערב שבת כתי' הכא
 נהכן וזתי' התם והי' ביו הששי והכיני' כב' את אבין וזכור כתי'
 ויאמ' ישר' ליוסף הלא אחיך רועים בשכם לך ואשרהך אליהם
 ויאמ' לו הניי' וירע היה שאחיו שונאי אותו ולא רצה לעבור על
 דברי אביו / לא תרצח לא רצח לפושט / לא תנאף לא נאף
 לאשת פוטיפר / לא תגנוב לא גנב פרעה שנ' ולקט יוסף את
 כל הכסף וגו' לא תעב' כרעך / ויוסף לא הגיד לאביו מה שעשו
 לו אחיו / והרי דברי קו ומה דבר של אמת לא ענה / של שקר
 על אחת כמה וכמה / לא תחבדו שלא המד אשת פוטיפר /
 כתיב לא תשנא / ויוסף אומר וינחם אותם וידבר על לבם /
 כתיב לא תקום ולא תטור / וכתיב ואתם השתכם עלי' רעה
 אלהים חשבה לטובה / וחי אחיך עמך ויכלכל יוסף את אביו
 כי השבע השביע ששבעו שבעו לבניהם / ר' נתן אומר כפני
 מה השביע את אחיו ולא השביע את בניו אמר אם אני מביע
 את בני אין המצרים מניחים אותם / ואם אומר אני העלה
 את אביו מיד הם אומרים להם אביכם מלך היה לפי השביע את
 אחיו ולא השביע בניו / אמר להם יוסף אביו ירד לרצוני ואני
 העלתי על כרחי / כי הוא השביעני מביע אני עליכם במקור
 שנכתובי שם תחזירני וכן עשו לו / שנ' ואת עצמו יוסף אשר
 העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם כחלקת השדרה אשר
 קנה יעקב מאת בני חמור אבי שכם במאה קשישה / ויהי לבני
 יוסף לבחלה פקוד ופקוד אלהים אתכם / פקד אתכם כמצרי'
 ופקוד אתכם בים סוף / פקד אתכם על הים / ופקוד אתכם
 במדבר / פקד אתכם במדבר ופקוד אתכם על נחלי ארנן /
 פקד אתכם בעולם הזה ופקוד אתכם בעולם הבא / והעליתם
 את עצמותי מזה אתכם שובע אני מיד תל' אתכם כשתהיו עלי'
 ובנין שאף עצמות שאר השבטים העלו עמם שנ' מזה אתכם /
 ויסעו בסכות ויחנו באיתם / איתם בקור אף סכות מקור / ר'
 עקיבא אומר אין סכות / אלא ענני כבוד שנ' וכרא יי' ערל מכון
 הר ציון וכתיב כי על כל כבוד הופה אין לי לא לשעבר לעתיד
 לבא מנין תל' וסוכה תהיה לצל יוב' ואומ' ופרוי יי' וישובו וכאז
 ציון ברנה ושמת עולם על ראשם / וי' הולך לפניו יומם וגו'
 במצאת אומר שבעה עננים הם והשם הולך לפניו יומם וגו'
 וענן בעמוד ענן / וענן עובד עליכם ובעמוד ענן / וזה האריך
 הענן וזה הענן הענן ואם לא יעלה הענן כי ענן יי' על המשכן /
 שבעה עננים ארבע מארבע רוחותיהם אחד למעלה וא' למטה
 אחד שהי' מהלך לפניו כל המון מגביה וכל הכבוד משפילו
 שנ' כל גיא יבשא וכל הר וגבעה ישפלו / והיה העקוב למישור
 והרכסים לבקעה והיה מכה נחשים ועקרים לפניו מכבד
 ומרביץ לפניו / ר' יהודה אומר שלשה עשר עננים היו שנים
 לכל רוח ורוח שנים מלמעלה ושנים מלמטה / ואחד שהיה
 מהלך לפניו / ר' יאשיה אומר ארבעה אחד לפניו ואחד
 לאחוריהם אחד למעלה ואחד למטה / ר' אומר שנים וי' הולך
 לפניו יומם ללמד שבמדינה שאדם מרד בה מודדין לו
 אכרהם לזוה מלאכי השרת שנא' ואברהם הולך עמם לשלחם

דעמסס וביזם ששייכשבת שבתו שם ובאחד בשבת שחזר
דביעי לנסיעת התחילי ישראל מתקני כליהם ומציעין בדמסס
לצאת אמרו להם האקטורין הגיעה פרות וזמיה שלכם לחזור
למצרים שנאמר דרך שלשת ימים אמרו להם ישראל שביעצו
ברשות פרעה יצאנו שנאמר במחרת הפסח יצאו בני ישראל
ביד רמה אמרו להם האקטורין רוצין ולא רוצין סופכם לקיל
דכרי מלכות עקליהם ישראל הכו מהם הרגו מהם פצעו
מהם הלכו והגידו לפרעה אמר להם משרי חזרו לאחריכם
שלא יאמ' פרעה שאתם בורחין תקע משה קרן עד שחזרו לפני
פי החירות כיון שתקע התחילו מחוסרי אמנר תולטין
שעריהן ומקריעין כנדיהם עד שאמר להם משה מפי הגבורה
נאמר לי שאתם בני חורין לפיכך נאמ' וישבו ויחזו בין מגדול
ובין הים ושם חיה גדולתן של מצריים שם היה תפארתם שם
היה מקומם מדינם של מצריים שם כנס יוסף את הכסף ואת
חזהב שנאמר וילקט יוסף את כל הכסף וגו' לפני בעל צפון
בעל צפון נשתייר מכל הראות שלהן נכחו תחנו על הים
בשביל לפתח לבן של מצרי' להשתעושים שהוא הציל את עצמו
ועליו הוא אומר משיגיא לגוים ומאכרם וגו'

ואמר

פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ אין
נבכים אלא מטורפי' שנאמר מה נאנחה
בהמה נבוכה וגו' דא נבכים אין נבוכין אלא מעורבין שנא'
והמלך ותמן ישבו לשתות וגו' ואמר פרעה לא ידע מה אמר
משה הטען ולא היה יודע לחיוב מוליכן שנאמר נבכים אין
נבכים אלא משה ש' עלה אל הר העברים הזה הר נבו דא
זאמר פרעה לא ידע מה אמר עתידין ישראל לככות במדבר
שנאמר ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו דבר אחר ואמר
פרעה לא ידע מה אמר עתידין ישראל לנפול במדבר שנאמר
במדבר הזה יפלו פגריכם סגר עליהם המדבר כיון שראו
ישראל את הים סוער הפכו פניהם למדבר והקדשו ברוך הוא
זמן להם חיות רעות ולא היו מביחות אותם לעבור שנא סגר
עליהם המדבר ואין סגירה אלא חיה רעה שנאמר אלהי
שלח מלאכיהם וסגר פוס אריותא ולא חלונ' כל קבל ד'
קדמורין זכו השתכחת ליואף קדימך מלכא חבולא לא
עבדת

וחזקתי

את לב פרעה שהיה לבו חלוק אם ירדוף
אם לא ירדוף וירדוף ואכבדה בפרעה ובכל חילו
פרעה התחיל בעבירה שנאמר כל הבן הילוד ממנו התחילה
הפורענות טבע הוא וכל חילו כיצא בו וימח את כל היקום
מי שהתחיל וכו' כיצא בו ואת האנשים אשר פתח הבית מי
שהתחיל בעבירה בו וגו' אף כאן אתה אומר ואכבדה בפרעה
וגו' מי שהתחיל בעבירה וחרי דברים קו ומר' מרת פורענות
מעושה מי שהתחיל בעבירה וגו' מרה מרובה לא כל שכן
דא ואכבדה בפרעה מגיד חתנוב שכשהמק' פורע מן האומות
שבו מתגדל העולם שנאמר ושבת ביום אות ושלחתי מהם
פליטים אל הגוים תריש פול ולדו בוצי קשת וכתוב כר
אמר ייגיע מצרי' וסחר כוש וסכאים אנשי מדה עליך יעבדו
ולך יהיו אחריך ולכן בויקים יעבדו ואליך ישתחוו ואליך
יתפללו כך ואין עוד אפס אלהים ואתו בזה הוא אומר אתה
אל מסתתר אלהי ישראל שופע וכתוב אחר אומר ונשפטתי
אתו בדבר וברם ובנשם שופע ואבני אלגביש אש וגפירת וגו'
ואח' והתגדלתי והתקדשתי ונדעתי לעיני נז' רבי וידעו כי
אני יי' וכתוב ויהי בשלם סכומעונתו כציון וגו' ואומר
שמה שבר רשפי קשת מן חרב ומלחמה סלה גודע ביהודה

אלהם בישראל קדוש שמו ולכך כתיב וידעו מצרים לשעבר
לא היו יודעין אבל כאן וידעו מצרים כי אני יי'

ויעשו

כן להודיע הכמתם של ישראל שלא אמרו
היאך נחזור לאחורינו שלא לשבור לב טף
ונשים שעמם דבר אחר ויעשו כן אמרו ורצו אול רוצים
אין לנו לעשות אלא דכרי בן עמרם ויגדלם בן עמרם מי
הגיד לו האקטורין שלו ויש אומרים דורכיות חיו לו ויש
אומרים עמלק הגיד לו כי ברח העם וכי בורחים היו והלא
כבר נאמר במחרת הפסח יצאו ישראל ביד רמה ומה תלמוד
לומר כי ברח העם אלא מתוך שהכו את האקטורין שלו חלבו
והגידו לפרעה אמרו לו ראה ישראל הכו ממנו הרגו ממנו
פצעו ממנו ולא מיהא אדם ביום אין להם לא מושל ולא שר
כענין שנאמר מלך אין לארבה ויצא חוצץ כלו' ויהפוך לבב
פרעה וגו' לשעבר ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה
לנו למקוש ועכשיו ויהפך לבב פרעה ועבדיו ויאמרו מה זאת
עשינו וגו' אמרו אל' לקינו ולא טלחנו כד' הוא אלא לקינו
ושלחנו ולא היו נוטלין ממונינו כד' הוא לנו אלא לקינו
ושלחנו ונטלו ממונינו

משל

למה הדבר דומה לאחר שאמר לעבדיו צא
וחבל י' ד' מן השוק יצא והכיה ל' ד' מן
השוק מבאי' אמר לו בניזירה או תאכל הר' או תלך מאר'
מכות או תתן לי מאה מבר' אמר לו הריני יאכל התחיל
לאכול לא הספיק לגמור עד שאמר הריני לוקה לקה ששים
לא הספיק לגמור עד שאמר הריני נתן מאה מנה נמצא אוכל
את הדג ולוקה ונתן מאה מנה כך געשה למצרי' לקו ושילחו
ונישל ממונם דבר אחר ויהפך מגיד חתנוב שכשיצאו ישראל
ממצרים בטלה מלכותם של מצרים שנאמר מימי נעמת רדה
והשכבה את ערליהם עכשיו יהיו אומות העולם מקישות עלינו
כוונ' לומר מה אלו שהיו ברשותם הניחו והלכו להם הדין אנו
שולחים לארס כהרים ולארס צובה להעלות להם כס ולהביא
להם עבדים לכך ויהפוך לבב פרעה ללמדך שהיה פרעה
שולט מסוף העולם ועד סופו והיו לו שלטונים מסוף העולם
ועד סופו בשביל כבודו של ישראל עליו הוא אומר שלח כלך
ותירדו מושל עמל ויפתחוהו שמו אדון לביתו מוש בכל קנינו
וכן אתה מוצא שכל אומה ולשון ששלטה על ישראל שולטה
מסוף העולם ועד סופו בשביל כבוד ישראל במלכי אשור מזה
אומר ותמצא כן ידי לחיל העמים ויכאסוף בימים עזובות
כל הארץ אני אספתי ולא היה נודד כנף ופוצה פה ומצפצף
במלכות בכל מה הוא אומר והיה הגוי והממלכה אשר לא
יעבדו את נבוכד נצר מלך בבל ואשר לא יתן צוארו בעול
מלך בבל במלכות מדי מהו אומר בארץ דריש מלכא כתב
לכל עממא אומיא ולשני ד' דירין בכל ארעא שלמכון
ישנא וגו' במלכות יון מה הוא אומר חזה חיות כחו ליליא
וארו חיות אחרי כבמר ולה ג' אר' דעוף על גבה וגו' ושלטן
יהי במלכות רביעית מהו אומר כן אמר חיותא רביעיתא
מלכות פלינא תהוי בארעא ד' תשנא בכל מלכותא ותוכל
ארעא ותורשינה ותדקנינה הא למדת שכל אומה ואומה
ששעבדה בהם בישראל שלטה מסוף העולם ועד סופו בשביל
כבוד ישראל דא ויהפך אמרו לו בשביל חיותה באה טוכרת
עלינו בתמיהה רבי יוסי הגלילי אומר

משל

למה הדבר דומה לאדם ששפל לו בית כור
בירושה ומכרה בדבר מועט הלך דלוקה
ופתח בה מעיינו ונטע בה גו' ופרסין והתחילה מוכר ליחזק
על

על שנתן ירושתו בדבר מועש' כך נעשה למצרים ששלחו ולא ידעו מה שלחו' עליהם מפורש בקבלה שלחין פרדם רמונים' לא רבי שמעון בן יוחאי אומר משל לכה הדבר דומה לאחד שנפלה לו פלטרית כמדינת הים בירושה ובכרה בדבר מועש והלך הלוקח והפרה ומצא בה אוצרות כסף ואוצרו זהב ואבנים טובות ומרגליות' התחיל המוכר ליתקן כך עשו מצרים ששלחו ולא ידעו מרש שלחו דכתיב' ויאמרו מרז זאת עשינו וגו' ויאסרו את רכבו הוא ביד אסרו' דרך מלכים להיות עובדים ואחריהם מצינו להם תשמיש המרכ' ואוסרין אותה' אבל פרעה הרשע הוא בידו אסרו והזיע תשמישי רכבו וכיון שראו גדולי מלכות עמוד כולם ואסרו מרכותיהם והציעו לעצמן' ארכעה אסרו בשמחה אברהם אסר בשמחה שנא' וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמורו ולא היו לו כמר עבדים אלא לכבוד המקום' יוסף אסר בשמחה שנאם' ויאסור יוסף מרכבתו ולא היו לו כמה עבדים אלא לכבוד אביו בלעם אסר בשמחה שנאמר ויקס בלעם בבקר ויחבש את אתונו' פרעה אסר בשמחה שנאמר ויאסור את רכבו' תבא חובשת של אברהם שהלך לעשות רצון המקום ותעמוד על חובשת של בלעם שהלך לקלל את ישראל' תבא אסרו של יוסף שאסר לילך לקראת אביו ותעמוד על אסרה של פרעה הרשע שהלך לרדוף את ישראל' דבר אחר ר' שמעון בן יוחאי אומר תבא חריב דכתיב באברהם ויקח את המאכלת לשחוט את בנו ותעמוד על הרב יד עשה פרע' הרשע לילך לרדוף אחרי ישראל שנאמר ארין חריב' תורישמו ידי' ואת עמו לקח עמו שלקחן כדברים' אמר להם דרך בני מלכים להיות מנהיגין בסוף וחילותיהם מקדימין לפניהם אבל אני אקדים לפניכם שנאם' ופרעה הקריב' דרך בני מלכים כל העם בוזזין ונותנין לפניו והוא נוטל חלק בראש אני אשוח אתכם בכזה' שנאם' אחלק של' ועוד שאני אפתח לכם אוצרות כסף ואוצרות זהב ואבנים טובות ומרגליות ואתן לכם' לכך ואת עמו לקח עמו בדברים ויקח שש באות רכב בחור' משל מי היו בהכח' שהיו טוענין המרכבות' אם תאמ' משל מצר' היו והלא כבר נאם' ויב' כל מקה מצרים' ואם תאמר משל פרעה היו והלא כבר נאם' הנה יד' היתה במקנך אשר בשדה ואם תאמר משל ישראל היו והלא כבר נאמר וגם מקנינו ילך עמנו לא תשא פרסה' אלא של מי היו של הירא את דבר י' נמצינו למדין המקנה שהנים הירא את דבר י' הם היו תקלה לישראל' מכאן היה ר' שמעון אומ' טוב שכנינו חרונ' טוב שבנחשי רצין את מורו רשכ' אמ' בא וראה עושרה וגדולה של מלכו' חייב ז' וואין נומירן אות בשלח' שכולן רצות כיום ובלילה וכנגדן של מצרים כוליהן עומדות בטילות' ושלישים על כולן אין שלישים לא גבורים שב' שלישים קרואים לכוש' רוכבי סוסים כלם' דא ושלישים על כלו שהיו משוללים בוין' רשכ' אמר זר' השלישי טעל המרכבה לשעבר לא היו לא ב' שהיו מריצים המרכבה ופרעה הוסיף עליה אחר שבכ' למרד לרדוף אחרי ישר' ר' אבטוניוס אומר ר' היו הוסיף עליהם עוד אחד והיו ד' דא ושלישים נ' על כל אחד ואחד' ויא' שלש מאות על כל אחד ואחד' ומכין היה פרעה וידע כמה מתו מישראל' בשלש ימי אפלה וכמר היוצאים ממצרים הוסיף עליהם טובסין ולפי הטובסין הוסיף עליהם חיילים' כיוצא בדבר דרש רבי ירמיה מאי דכתיב ויצא זיהם זרח הכושי בחיל אלף אלפים ומרכבות שלש מאות מנין היה יודע כמה היו לא לפי מרכבות הוציא עליהם חיילים' ז' דבר אחר ושלישים על כלו' על מנת לכולת לשעבר כל הכן

הילד' אבל כאן ושלישים על כלו על מנת לכולת שנאמר ארין חריב תורישמו ידי'

ויחזק

לב פרעה' שהיה לבו חלוק' אם ירדוף ואם לא ירדוף אחרי בני ישראל' להחדיע שבחן של ישראל שא' היתה אומה אחרת לא היה פרעה רוף אחריה' ובני ישראל יוצאים ביד רמה' מגיד תכונת כשהיו המצרים רודפים אחרי ישראל היו נמצאים ובחריצים ומגדלים' אבל ישראל כרוממים ומשכחים ונותנים שיר שכח וגדולה תהלה תפארת למי שהמלחמה שלו' כענין שנאם' רומכות א בגרונם במקום חרב פפיות כידם' רומה על השמים להים' ואומר י' אלהים אתה ארוממך ואודרך את שמך כי עשית פלא' עצות מרחוק אמונה אומן' ובני ישראל יוצאים ביד רמה בריש גלי' דבר אחר שהיה ידן של ישראל רמה על מצרים'

פרשה ב וירדפו

מצרים אחריהם' מגיד שלא נכשל אח' מהם בדרך' שבא ינחשו ויחזרו להם לאחוריהם' וכן מצינו שהגוים כנחשים שג' כי הגוים ההם אשר אתה יורש אותם א מעוננים ואל קוסמים ישמעו וכתוב וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם' ואת בלעם בן בעור הקיוס הרגו בחרב וזקני מדין נחשו וחזרו לאחוריהם וישיגו אותם הגוים על הים וגו' ופרעה הקריב הוא הקריב הפורענות לכא' עליו כיון שראה פרעה שנשאר בעל צפון' אמר בעל צפון הסכים על גזרתי' אני חשבתי לאבדם בבים' ובעל צפון הסכים על גזרתי' רתחיל כוזב ומקשר ומשתחא לזעו שלו לכך נאמר ופרעה הקריב' לזבח ולקטר דא ופרעה הקריב' קרב עצמו ומיהר ללכת ולרדוף אחריהם' מה שהלכו ישראל בשלשה ימי' הלכו האקטורים ביו ומחצה ומה שהלכו האקטורי' ביום ומחצה הולך פרעה ביום אחד לכך נאמר ופרעה הקריב'

וישא

בני ישראל את עיניהם כיון שהכו ישראל האיקטורין וידעין שסופן לרדוף אחריהם' והנה מצרים נוסע אחריהם נוסעין אין כתיב כאן אלא נוסע' מגיד שנגעשו כולן תורמיות תורמיות כאיש אחד מכאן למדין מלכות להיות מנהיגות תורמיות תורמיות'

ויראו

מאד וגו' מיד תפסו להם אומנות אבותם' אומנות אברהם יצחק ויעקב' באברהם א' בית אל מים והעני מקדם ויבן שם כוזב ויקרא בשם י' וישע' אשל בכאר שבע וגו' ביצחק הוא אומ' יצחק בא מבאר באר לחי רואי' וכתוב ויצא יצחק לשוח בשדה אין שיחה אלא תפלה שנאמר ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה וישמעקו קולי' וכתוב אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אני וגו' וכתוב תפלה לעני כי יעטוף ולפני י' וגו' ביעקב מהו אומ' יפגע במקום וילן שם כי בא השמש אין פגיעה אלא תפלה שנ' ואתה א תתפלל בעד העם הזה ואל' תשא בעדם רנה ותפלה ואל' תפגע בני' וכתוב יפגעו נא ב' צבאות לבלתי נואו הכלים הנותרים בית י' וכן הוא אומר אל תראי תולעת יעקב מתי ישראל כה תולעת אינה מכה את הארז אלא בפה' כך אין להם לישראל אלא תפלה ואו' ואני נתתי לך שכס אחד על אחיך אשר לקדתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי' וכי בחרבו ובקשתו לקחה' לא למר לך חריב זו תפלה בקשתי זו בקשה' וכן הוא אומר גור ארית יהודה' ואומר ואת ליהודה' וכן ירמיה אמר ארור הנבר אשר יבטח באדם' וכתבה מהו אומר ברוך הנבר אשר יבטח ב' והיה' כבטחו של ישראל בשעה שמתפללין לו והוא מכילתא ב ג ז iii קרוב

קרוֹב לָהֶם שֶׁנֶּקְרַב יי' לָכֵן קְרָאיוּ / וְכֵן אָמַר דָּוִד לְגִלְיָת אִתָּח
בָּא אֵלַי בְּחֶרֶב וּבְהִנֵּית וּבְכִידוֹן וְאֵנִי בָא אֵלֶיךָ בִּשְׁם יי' צַבָּאוֹת
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכִתִּיב אֵלֶּה כִּרְכַּב וְאֵלֶּה כְּסוּסִים וְאֶנְחֵנוּ בִּשְׁם יי'
אֱלֹהֵינוּ בְּזִכְרֵי / הַמָּחָר כִּרְעוּ וּנְפָלוּ וְאֶנְחֵנוּ קִמְנוּ וְנִתְעוּדָה / יי'
הוֹשִׁיעַ הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קְרָאֵנוּ / וְכֵן הוּא אוֹמֵר וַיִּקְרָא אֶסָא
בִּשְׁם יי' אֱלֹהֵיו וַיֹּאמֶר יי' אִין עֲמָךְ לַעֲזוֹר כִּין רַב לַמַּעֲטָה / עוֹדְנוּ
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי עֲלֶיךָ נִשְׁעָנֵנוּ / וּבִשְׁמֶךָ בָּאֵנוּ אֶל הַרְמוֹן הַזֶּה /
יי' אֱלֹהֵינוּ אֵל יַעֲזֹר עֲמָךְ אֲנִי / בְּמִשְׁחָה מְהוּ אוֹמֵר וַיִּשְׁלַח מִשְׁחָה
מִלֵּאכִים מִקִּדְשׁ אֵל מֶלֶךְ אֲדוֹם וְגוֹמ' / וַיִּרְדּוּ אֲבוֹתֵינוּ מִצְרִיכָה
וְנִצְעַק אֵל יי' וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ / אָמַר לָהֶם מִשְׁרָה אֵתֶם מִתְנַאֲמִים
עַל מַה שְׁהוֹרִישׁ לָכֵם אֲבִיכֶם / יִצְחָק דְּכִתִּיב הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב /
וַיִּשְׁמַע יי' אֶת קוֹל יִשְׂרָאֵל וְאֵלּוּ מִתְנַאֲמִים עַל מַה שְׁהוֹרִישׁ לָהֶם
אֲבִינֵינוּ יִצְחָק / דְּכִתִּיב וַהֲדִידִים יִדְּעִשׁוּ / וְעַל חִרְכֵּי תַחִיהֶם הִדָּא
הוּא דְּכִתִּיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲדוֹם לֹא תַעֲבֹד כִּי פֶּן בְּחֶרֶב אֲצַא
לְקִרְאָתְךָ / שְׂאִינָן כְּשׁוֹחִים אֵלֶּה בְּחֶרֶב אֲבָל יִשְׂרָאֵל תִּפְשׁוּ לָהֶם
אוֹמְנוֹת אֲבוֹתֵיהֶם אוֹמְנוֹת אֲבִרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב שֶׁנֶּאֱמָר וַיִּרְאוּ
מִצְרַיִם וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵל יי' וַיֹּאמְרוּ אֵל מִשְׁחָה הַמֶּלֶךְ אֵין
קִבְרִים בְּמִצְרַיִם / מֵאַחַר שֶׁנִּתְּנוּ שְׂאוֹר בְּעִיסָה כְּאוֹ אֵל מִשְׁחָה
וַאֲמָרוּ לוֹ הֲלֹא זֶה הוֹרֵב אֲשֶׁר דִּבְרָנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם / וְכִי מִרַח
אֲמָרוּ יִשְׂרָאֵל לַמֶּשֶׁה בְּמִצְרַיִם הִי הָיָה אוֹמֵר וַיִּפְגְּעוּ אֶת מִשְׁחָה
וְאֵת אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלֵיהֶם יִי' עֲלֵיכֶם וַיִּפְשׁוּ / הֵינֵנוּ מִצְרַעֲרֵי
עַל טַעֲבֹד מִצְרַיִם מִיתָת אֲחֵינוּ בְּאִפְלָה קֶשֶׁה לָנוּ מִשְׁעִבּוֹדֵנוּ
בְּמִצְרַיִם הֵינֵנוּ מִצְרַעֲרִים עַל מִיתָת אֲחֵינוּ בְּאִפְלָה מִיתָתֵנוּ
בְּמִדְבָּר קֶשֶׁ לָנוּ מִמִּיתָת אֲחֵינוּ בְּאִפְלָה / שֶׁאֲחֵינוּ נִסְפְּדוּ וְנִקְבְּדוּ
וְאֶנְחֵנוּ תַחִיהֶם נִבְלָתֵנוּ מוֹשְׁלָתָה לְהוֹרֵב בְּיוֹם וּלְקַרְחָה בְּלֵילֵיהֶם /
מִיד אֵמַל לָהֶם מִשְׁחָה / תִּירָאוּ וְגו' הִרִי מִשְׁחָה מִזְרֵי הַלְוִדִיעַ חֲכָמָתוֹ
שֶׁל מִשְׁחָה הֵיאָךְ הִיָּה עוֹמֵד וּמִפְּיִים לָכֵל אוֹתָם תֵּלָפִים וְהִרְכַּבּוֹת
וְהָיוּ נִשְׁמָעִין לוֹ / עֲלִיו מִפְּרוֹשׁ בִּקְבָלָה וְהִרְכַּבְתָּה תַּעֲזוֹ לָהֶם
מִעֲשֵׂרָה שְׁלִשִׁים אֲשֶׁר וְגו' / הֵתִיצֵנוּ וְרָאוּ וְגוֹמ' אֲמָרוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל
אִמְתִּי אֵמַל לָהֶם מִשְׁחָה הָיוּ הַשְׂרָתָה שְׂכִינָה עֲלֵיהֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
שָׁאִין יִצִּיבָה בְּכָל מְקוֹם אֵלֶּה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁנֶּאֱמָר רֵאִיתִי אֵת יי'
נֶצַח עַל הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר הֵךְ הַכַּתְּתוֹר וַיִּרְעִשׁוּ הַסִּפִּים וּבִצְעָם כִּירָשׁ
כָּלֶם וְאֶחָדֵיהֶם בְּחֶרֶב אֶהֱרֹג / וַאֲמָר וַיִּבֹּא לוֹ וַיִּתְּצֵב וַיִּקְרָא
כַּפְּעָם בַּפְּעַם שְׂמוּאֵל שְׂמוּאֵל / וַאֲמָר קִרָא אֵת יְהוֹשֻׁעַ וְהִתִּיצֵנוּ
בְּאֵהֶל מוֹעַ / וַאֲצֻעֲנוּ וְאוֹמַר וְתִתְּצֵב אֶחָתוֹ מִדְּחוֹק שֶׁשְּׁדַתָּ עֲלֵיו
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ / בְּאוֹתָהּ שָׁעָ הָיוּ יִשְׂרָאֵל דּוֹמִים לְיוֹנָדָה שְׂכּוֹרָתָה
מִפְּנֵי הַכֶּץ וְנִכְנַסָה לְנִקְיָה הַסֶּלַע וְהָיָה נֶחֱשׁ בְּהָ אֵם תִּכְנַס
לִפְנֵיהֶם הָיָה הַנֶּחֱשׁ / וְאֵם תִּתְּצֵב לְחוּץ הָיָה הַכֶּץ / כִּךְ הָיוּ יִשְׂרָאֵל
בְּאוֹתָהּ שָׁעָ הָיוּ סוֹגֵר / וְשׁוֹנָא רֹדֶף / בִּיד נִתְּנוּ עֵינֵיהֶם כִּתְּפָלָה
עֲלֵיהֶם מִפְּרוֹשׁ בִּקְבָלָה יוֹנָתִי בַּחֲגִי הַסֶּלַע כִּסְתָר הַמִּדְרָגָה וְגו'
וְנֶאֱמַר כִּי קוֹלֶךְ עֶרֶב וּמִרְאָךְ נֶאֱוָה / כִּי קוֹלֶךְ עֶרֶב בְּתַפְלָה
וּמִרְאָךְ נֶאֱוָה בְּתַלְמוֹד תּוֹרָה / דְּבַר אֲחֵר כִּי קוֹלֶךְ עֶרֶב בְּתַפְלָה
וּמִרְאָךְ נֶאֱוָה בְּמַעֲשֵׂה הַטֹּב / דָּא הִתִּיצֵנוּ וְרָאוּ אֶת יְשׁוּעָה יי'
אֲמָרוּ לוֹ אִמְתִּי אָמַר לָהֶם לְמַחֵר אֲמָרוּ לוֹ מִשְׁחָה רִכְבֵּנוּ אֵין בָּנוּ
כַּח לִסְכָּל הַתְּפַלָּל מִשְׁחָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָ וְהִרָאָה לוֹ הַקֹּדֶשׁ כְּרוֹךְ
הוּא תּוֹרֵמִיּוֹת תּוֹרֵמִיּוֹת שֶׁל מִלָּאכִי הַשְׂרָתָה / וְעוֹבְדִים עֲלֵיהֶם
כַּעֲנִין שֶׁנֶּאֱמָר וַיִּשְׁכֵּם מִשְׁרַת אִישׁ הָאֱלֹהִים וְגו' וַיִּרְאוּ וְהָיָה חֵיל
סִכִּיבּוֹת הָעִיר סוֹס וְרִכָּב וַיֹּאמְרוּ נִעְזוּ אֱלֹהֵינוּ אֶהֱרֹג / אֲדוֹנֵינוּ אִיכָרָה
נַעֲשֶׂה וַיֹּאמֶר אֵל תִּירָא כִּי רִבִּים אֲשֶׁר אֲתָנוּ מֵאַחֵר אֵתֶם וַתִּתְּפָלָה
אִישׁ עַל יֵאֵמַר יי' פָּקַח נָא אֶת עֵינֵינוּ וַיִּרְאָה וַיִּפְקַח יי' אֶת עֵינֵי הַנֶּעֱר
וַיִּירָא וְהָיָה הָהָר מִלֵּא סוֹסִים אֲשֶׁר סִכִּיבּוֹת אֱלִישֵׁי / כִּךְ הַתְּפַלָּל
מִשְׁחָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָ הִרָאָה לוֹ הַמְּקוֹם תּוֹרֵמִיּוֹת תּוֹרֵמִיּוֹת שֶׁל
מִלָּאכִי הַשְׂרָתָה עוֹמְדִים עֲלֵיהֶם / וְכֵן הוּא אוֹמַר מִגִּזְרֵי נִגְדוּ עֵינֵינוּ

עֵינֵינוּ בְּרֹד וְתוֹחֵלֵי אִשׁ / עֵינֵים כִּנְגַד תּוֹרֵמִיּוֹת שֶׁלָּהֶם / בְּרֹד כִּנְגַד
בְּלִסְטְרָאוֹת שֶׁלָּהֶם / נִחֲלִים כִּנְגַד טְרַמְנִסְכָּה שֶׁלָּהֶם / אִשׁ כִּנְגַד
הַנֶּשֶׁשׁ שֶׁלָּהֶם / יִרְעַם מִן שָׁמַיִם / כִּנְגַד אֲנַפְתִּי תִרְסִין וְשִׁפְעָתָה
עֲקִלְסִין שֶׁלָּהֶם / וְעִלְיוֹן יֵתֵן קוֹלֵו כִּנְגַד צִחְצֻחַ חֲרֹבּוֹת שֶׁלָּהֶם /
יִשְׁלַח חֲצִיו וַיִּפְצֵם כִּנְגַד חֲצִים שֶׁלָּהֶם / וּבִרְקִים וַיְהוּכֶם כִּנְגַד
צִחְחָה שֶׁלָּהֶם / דְּבַר אֲחֵר יִשְׁלַח חֲצִיו / שְׁהוּ חֲצִים שֶׁל פְּרַעָה
מִפְּזִרִים אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל וּבִרְקִים מִכְּסִין אוֹתָם / וַיְהוּכֶם חֲבִבָם
וַיַּעֲרִבֵם כִּשְׁל מִגִּזְרֵי שֶׁלָּהֶם וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים מַה הָיוּ עוֹשִׂים /
דְּבַר אֲחֵר אֵין הַמֶּשֶׁה אֵל מִגִּזְרֵי שֶׁנֶּאֱמָר וְהָיָה מוֹהָם גִּדְלוֹה / כִּי
אֲשֶׁר רֵאִיתֶם אֵת מִצְרַיִם בְּשִׁלֵּשׁ בְּקוֹמוֹת וְהוֹיֵר דְּבָקוֹם לְיִשְׂרָאֵל
שֶׁלֹא לְחַזֵּר / לְמִצְרַיִם שֶׁנֶּאֱמָר כִּי אֲשֶׁר רֵאִיתֶם אֵת מִצְרַיִם הָיוּ
לֹא תוֹסִיפוּ לְרֹאוֹתָם עוֹד עוֹד עוֹלָם / וַאֲמָר לֹא תוֹסִיפוּ לְשׁוֹב
בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד / וַאֲמָר בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אֲבִרְתִּי לָךְ / כִּשְׁלִשְׁתָּם חֲזוֹר
שֶׁם וּבְשִׁלֵּשְׁתָּם נִפְלו / הִרְאֵנוּ אֲנִי בְּיָמֵי סִנְיָה שֶׁנֶּאֱמָר הוּא
הַיּוֹדִים לְמִצְרַיִם לַעֲזָרָה / הַשְׁנִית כִּימֵי יוֹחָנָן בֶּן קָרָה שֶׁנֶּאֱמָר
וְהָיָה חֶרֶב אֲשֶׁר אֵתֶם רֵאִים מִכְּבָרָה שֶׁם תִּשְׁיֵן אֵתֶם כְּאֵרֶץ
מִצְרַיִם וְהַחֲרִיב אֲשֶׁר אֵתֶם דְּרֹאגִים מִכְּבָרָה שֶׁם יִבְנֶה אֲחֵרִים
מִצְרַיִם וְשֶׁם תְּמוֹתֵיהֶם / כִּימֵי טוֹרִיגִינִים כִּשְׁלִשְׁתָּם חֲזוֹר וּבְשִׁלֵּשְׁתָּם
נִפְלו וְהָיָה דְּכִתִּיב אֲפִרְיֹנָה פוֹתָח אֵין לָנוּ וְגו' / כִּימֵינִי נַעֲשׂוּ
עוֹד עַל הָיָה אֶחָת אֲזַמְרַת לִיפּוֹל אֵל הָיָה וְאֶחָת אוֹמְרַת לְשׁוֹב
לְמִצְרַיִם וְאֶחָת אֲזַמְרַת לַעֲשׂוֹת מִלְּחָמָה כִּנְגַדוֹ וְאֶחָת אֲזַמְרַת
כִּנְצוּחַ כִּנְגַדוֹ / זֹאת שֶׁאֲמָרָה לִיפּוֹל אֵל הָיָה נֶאֱמָר לָהֶם הִתִּיצֵנוּ
דְּרֹאוֹת יִשְׁרָעָת יי' / זוֹ שֶׁאֲמָרָה נֶשׁוּב לְמִצְרַיִם נֶאֱמָר לָהֶם כִּי
כְּאֲשֶׁר רֵאִיתֶם אֵת מִצְרַיִם / זוֹ שֶׁאֲמָרָה נַעֲשֶׂה מִלְּחָמָה כִּנְגַדוֹ /
נֶאֱמָר לָהֶם יי' יִלְחֶם לָכֵם / זוֹ שֶׁאֲמָרָה נַצּוּחַ כִּנְגַדוֹ נֶאֱמָר לָהֶם
וְאֵתֶם תִּהְיִישׁוּן / יי' יִלְחֶם לָכֵם לֹא לַשָּׁעָ וְזֶלְכָר יִלְחֶם לָכֵם
אֵלֶּה עוֹלָם יִלְחֶם כִּנְגַדוֹ שֶׁל אוֹיְבֵיכֶם / רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר יי'
יִלְחֶם לָכֵם כִּשְׁתִּהוּ עוֹמְדִים וְשׁוֹתֵקִין יי' יִלְחֶם לָכֵם קֹל הוֹמֵר
כִּשְׁתִּהוּ נִתְּנִין לוֹ שִׁבַּח / רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר יי' יִלְחֶם לָכֵם הוֹאֵה
יַעֲשֶׂה לָכֵם נִסִּים וְנִבְרוֹת / וְאֵתֶם תִּהְיוּ עוֹמְדִין וְשׁוֹתֵקִין / אֲמָרוּ
יִשְׂרָאֵל לַמֶּשֶׁה רִכְבֵּנוּ מִשְׁחָה מַה עֲלֵינוּ לַעֲשׂוֹת / אָמַר לָהֶם אֵתֶם
תִּהְיוּ מִפְּאָרִי וּמִרְמוֹמֵי וְנִתְּנִין שִׁיר וְשִׁבַּח וְגִדְלוֹה וְתִפְאָרִי לְכֵן
שֶׁהִמְלִחְנוּ שֶׁלֵּי שֶׁאֲמָר וּמִמּוֹת אֲבִירְנוֹם וְאֵל דּוֹכָה עַל הַשֶּׁמֶל
אֱלֹהִים עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבֹדוֹךְ וְאוֹמַר יי' אֱלֹהֵינוּ אֲרוֹמְכֶם אֲוִדָה
שֶׁמֶךְ כִּי עֲשִׂיתָ פֶּלֶא עֲשׂוֹת מִדְּחוֹק אֲמוֹנָה אוֹמַר / בְּאוֹתָהּ שָׁעָ
פִּתְחוּ יִשְׂרָאֵל פִּתְחוּ וְאֲמָרוּ שִׁירָה וַיִּשְׁרָה לֵיכִי נֶאֱמָרָה

פרשה ג ויאמר

אֵלֵינוּ הַקֹּדֶשׁ כְּרוֹךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל אֵלֵינוּ לִיסְעָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר
אָמַר הַקֹּדֶשׁ כְּרוֹךְ הוּא לְמִשְׁחָה מִשְׁחָה בְּנֵי תְנוּנִים בְּצָרָה / הָיוּ
סוֹגֵר / וְשׁוֹנָא רֹדֶף וְאֵתֶם עוֹמֵד וּבִרְכָּה בְּתַפְלָה / מַה תַּעֲצֵק
אֵלֵינוּ שְׁהוּהוּ אוֹמֵר לוֹ הִקְבָּה לְמִשְׁחָה מִשְׁחָה יֵשׁ שְׁעָה לְהִאָרֵךְ / וַיֵּשׁ
שְׁעָה לְקָצֵר / אֵל נָא רַפָּא נָא לָהֶם / הִרִי זֶה לְקָצֵר / וְאֶתְּפַלָּל לְפָנֵינוּ
יי' הִרִי זֶה לְהִאָרֵךְ / רַ' אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר לְאֹד הִרָאָה שְׁהוּהוּ יוֹדֵי עֲשִׂיתִי
לוֹ יִבְשֶׁה שֶׁנֶּאֱמָר אֱלֹהִים יִקְוּ הַמִּים / וְלַעֲזוֹת קְדוּשִׁים אֵלֵינוּ
עוֹשֶׂה יִבְשֶׁה דְּאֲמָר רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל אוֹמֵר מַת תַּעֲצֵק אֵלֵינוּ בְּזִכּוֹת
יְרוּשָׁלַם אֲנִי אֲקַרְעֶה לָהֶם אֵת הָיָם שֶׁנֶּאֱמָר עוֹרִי לְבִשִּׁי עוֹדֵךְ צִוּוֹן
לְבִשִּׁי בְּגָדֵי תִפְאָרֶתְךָ יְרוּשָׁלַם עוֹד הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסֵף יִבָּא כִּךְ
עוֹד עוֹד וְטִבָּא / וַאֲמָר עוֹרִי לְבִשִּׁי עוֹד / זְרוּעֵי יי' עוֹרִי כִימֵי
קָדִם דְּרוֹת עוֹלָמִים וְלֹא אֵת הוּא הַמַּחֲצֵבָה דְּרַבִּי / מַחֲלֵלָת
נִתְּנִין הֵלֵא אֵת הוּא הַמַּחֲרַבְתִּי יָם מִי תְּהוֹם רַבָּה הִשְׁכַּח מַעֲנִקֵי
יָם דְּרַךְ לַעֲבֹד גִּלְיָתִים / דָּא בְּשִׁכָּל הַבְּמִדְבָּר שֶׁהִבְשִׁידוּ אֲבִרְהָם
אֲבִיכֶם

בידינו מחוץ לדרך לא האמינו והלכנו אחרי משה עליה מפור' בקבלה' ה' ה' וקראת כאנו ירושלם לאמר וזכרתי לך חסד נעוריר אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ זרוע' מר שכן נטלו על כך קדש ישראל ל' ראשית תבואתו כל אוכליו יאשמו רעה תבא עליהם נאם י' ר' יוס' הנלילי אומר כשנכנסו ישראל לים כבר הר המוריה נקע' במקומו ומכונן של יצחק הכני עליו ומערכתו הערוכה עליו ויצחק כל עקוד עליו ונתן על המזבח ואברהם כאלו פשט ידו' ולקח את המאכלת לשחוט את בנו שנ' משלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו אמר המקום למשה משה בני נתוני' בצרה' והים סוגר' ושונא רודף ואתה עומד ומאריך בתפלה' אמר לפניו ומה כדי לעשות אל הים את מטרך ונטה את ירך על הים וגו' ואתה תהא ברום ומשכח ונתון שיר ושכח והודאה וגדולה ותפארת והוד והלל למי שהמלכות שלו'.

פרשה ד ואתה

הרס את מטרך' עשרה כסים נעשו לישראל על הים' נבקע הים' נעשה

כמן כיפה שנאמר נקבת במטיו ראש פרזיו וסערו להפיצני' בחלק לשנים עשר גזרים שנאמר' נטה את ירך על הים ובקעתו נעשה רבי יבשה שנאמר' וכני ישראל הלכו ביבשה' נעשה כמן שיט שנאמר דרכת כים סוסך חומר מים רכבים' נעשה פרוזין שנ' אתה פוררת בעדן ים' נעשה סלעים סלעים שנאמר' שכת ראשי תנינים על המים' נעשה גזרים גזרים שנאמר לגזר ים סוף לגזרים' נעשה ערימות ערימות שנא' ובדור אפיך נערמו מים' נעשו כמו נד שנ' נצבו כמו נד נזולים הוצ' להם מתוקי מתוך מלוחים שנ' ויצא נזולים מסלע ויורד כנחרות מים' הקפיא להם את הים לשני חלקים ונעשר כמן כלים של זכוכית שנ' קפארו תהומות בלב ים' ויסע מלאך האלים ההולך ל' יהודה אומ' הרי זה מקרא עשיר במקומות הרבה' משל למה הדב' דומ' לאחד שהיה מהלך בדרך והיה מנהיג את בנו לפניו באו לסטים לשכותו מלפניו' נטלו מלפניו ונתנו לאחוריו' בא חזאב מאחוריו נטלו מאחוריו ונתנו מלפניו' באו לסט' מלפניו וזאבים מאחוריו נטלו ונתנו על זרועותיו' התחיל הכן מצטער מפני החמה' פרש עליו אביו בנדוד רעב האכילו' צמא השקהו כך עשה הקבה ואנכי תרלתי לאפרים קסם על זרועותיו ולא ידעו כי רפאתים' התחיל הכן מצטער מפני החמה' פרש עליו בנדוד שנאמר פרש ענן למסך ואש להאיר לילה' הרעיב האכילו' שנאמר הנני ממטיר לכם מן השמים' הצמא השקהו מים שנ' ויציא נזול' מסלע ואין נזול' לא מים היים שנ' מעין גנים באר מים חיים ונזול' וגו' ואז שתה מים מבורך ונזול' מתוך בארץ' שנא' לנתן את ר' שמעון בן יוחאי ויחצא מלאך י' אתה מוצא מלאך י' בכל מקו' ואם לה מלאך י' ויורא מלאך י' וכאן אומר ויסע מלאך האלים אמר לו אין אלהים בכל מקום אלא דין מניד הכתוב שהיו ישראל נתונים בדין באותה שעה' אלא להנצל אם להאבד עם מצרים' ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל' ויהי הענן והחשך הענן אל ישראל והחשך אל מצרים' ישראל באורה ומצרים באפלה שנ' לא ראו אש את אחיו ולא קמו אויבי כי בא אורך וכבוד י' עליך זרח מפני מה כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליו יורח י' וכבודו עליך יראה' ולא עוד לא מי שהוא נתון באפלה רואה מי שהוא באורה' שהיו מצרים שרויים באפלה רואים את ישראל באורה וכלים ושותים ושמים והיו מזדקקים בהם בחצים מכילתא ב ר z iii ובאבני

אביכם אני אקדש לכם את הים' שנא' והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה' רמז לפרץ את הים' ר' יהודה בן בתיר אומר אמר לו הקב"ה כבר עשיתי הבטחת שהבטחת אברהם אביכם שנ' וישם את הים להחרבה'

ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים רבי שמעון בן יוחאי אומר כבר חמה ולבנה מעידין בהם שקרעתי להם את הים שנאמר כי כה אמ' י' בותן שמש לאור יומם חוקות ירח וזוכרים לאור לילה רונגע הים ויהוה גליו י' צבאות שמו' ר' בנאה אומר בזכות מצוה שעשה אברהם אני אקדש להם את הים שנאמר ויבקע את עצי העולה וכתוב הכא ויבקעו המים' ר' שמעון התייבא אומר בזכות המילה אני אקדש את הים שנא' אם לא בריתי יומ' וליילה חוקות שמים וארץ לא שמתי' אמרת אי זו היא ברית שהיא נהוגת בינם וכלילה הוי אומר זו מילה' ר' אבשלום הוקן אומר משל למה הדבר דומה לאדם שכעס על בנו ושרדו מביתו כנכס אהובו לבקשו התייבא וליחזירו לביתו אמר לו כלום אתה מבקש ממני אלא מפני בני כבר נתרצתי לבני' כך אמר לו המקום מר תצקע אלי' כבר אני מרוצה עליהם' ר' אומר אמש היית אומר ומאז באתי לא פרעה וגו' ועכשיו אתה עומד ומרבה בתפלה' מה תצקע אלי' ר' דא רבי אומר דבר אל בני ישראל ויסעו ימיעו דברים שהיו דוכרי' מלבן' אמש היו אומרים המבלי אין קברים ודכרם אתה עומד ומרבה בתפלה' מה תצקע אלי' וגו' ימיעו דברים מלבן' וחכמים אומרים למען שמו עשה עמכם שנא' למעני למעני אעשה וגו' וכתוב בוקע מים מפניהם' מפני מה לעשות לו שם עולם ר' אומר כדי היא האמנה שהאמינו כי שאקדש להם את הים שנ' וישובו ויחנו וגו' ר' אלעזר בן עזריה אומר בזכות אברהם אביהם אני קורע להם את הים שנאמר כי זכר את דבר קדשו וגו' וכתוב ויציא עמו בששון וגו' ר' אליעזר בן יהודה איש ברתותא אומר בזכות השבטים אני קורע להם את הים שנאמר נקבת במטיו ראש פרזיו וגו' מהו אומר לגזר ים סוף לגזרים' שמעיה אומר כדי היא האמנה שהאמינו כי אברהם אביהם שאקדש להם את הים' שנ' ויאמן העם וישמעו וגו' שמעון איש קטרון אומר בזכות עצמות של יוסף אני קורע להם את הים שנ' ויעקוב בנדוד אצלה וגו' וכתוב הים ראה ינים' ר' נתן אומר משו' אבא יוס' המחזי והלא כבר הכתבתי בכל בתי נאמן הוא' אתה ברשותי והם ברשותי ואני עשיתי עליו גזר ר' חבניה בן חלניס אומר והלא כבר הכתבתי' אחל יורה' אח אבי ישראל בשעת צרתן אחים אלו ישראל למען אחי ורעי וגו' ר' שמעון בן יהודה אומר מה תצקע לי כבר צעקתם קדמה לצעקתך שנאמר ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל י' ר' אחא אומר מה תצקע אלי' בשבילך אני עושה אמר הקב"ה אלו לי צעקתך כבר אבדתי אותם מן העולם על עון שביניהם שנאמר ועבר בים צרה ואין צרה אלא על שנ' והמסכה צרה כהתכנס' ואנ' ואשה לא אחותה לא תקח לצרור' ועל צעקתך אני משיב את חמתי שנ' ויאמר להשמידם לולי משרה בחיור עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית לכך נאמר מה תצקע אלי' דבר אל בני ישראל ויסעו מפני צעקתך נוסעין' ר' אליעזר המודעי אומר מה תצקע אלי' על בני ישראל' איני צריך צווי' על בני ועל פועל יד' תצונו והלא כבר מוכנים הם לפני מששת ימי בראשית' שנאמר אם ימוש והקים האלה מלפני אני י' גם את ישראל לא ישובותו בחיות גוי מלפני כל הימים' אחרים אומר דבר גדול עשו ישראל כדי היא האמונה שהאמינו כי שאקדש להם את הים שלא אמרו למשה הלאך אנו ויצאים במדבר שאין

מנין שנאמר ויבקעו המים / וזלא כנר נאמר וישם את הים להרכה הא למדת שכל מים שבעולם נתרבו כל מים שבעולם נבקעו / ומנין אתה אומר אף המים העליונים שבשמים וש שבתחתונים ושבתהומות נבקעו שנאמר ראובן מים אלהים ראובן מים יחילו אף ירגו תהומות / ראובן מים אלו מים שעברו ישראל שנרכבו בדבר הקבה שנאמר וים ראה וינס ראובן מים יחילו אלו העליונים / אף ירגו תהומות אלו התחתונים / וכן הוא אומר וזרמו מים עבות קול נתנו שחקים אלו העליונים / אף הצעיד יתהלכו אלו התחתונים ואומר נתן תהום קולו וגומר / וכשחזרו למקומם כל מים שהיה בעולם חזרו שנאמר וישבו המים מלמד שכל מים שבעולם חזרו להם למקומם / בני ישראל / רמאיך

פרשה ה ויבאו

אומר בלשון אחד ור' / אומר בלשון אחד כשעמדו שבטים על הים זה אומר אני יורד תהלה לים זה אומר אני יורד תהלה לים בתוך שהיו עומדין וצווחין / קפץ שבט של בנימן ויורד לים תהלה שנאמר שכ בנימן צעיר רודם שרי יהודה רבמתם שרי זבלון שרי נפתלי צוה אלהיך עוזך עזה אלהים זופקלת לנו / אל תיקרי רודם אלא רדים התחילו שרי יהודה מרמזין אותם כאבנים שנאמר שרי יהודה רבמתם /

משל

למה הוצרך דבורה למלך רודם שהיו לו שני בנינים אחד גדול ואחד קטן נכנס לחדרו בלילה אמר לקטן העמידני עם הנץ החבר ואמר לגדול העמידני בשלש שעות בא קטן להעמידו עם הנץ החבר ולא הניחו גדול אמר לו לא אמר לי אלא בשלש שעות ביום והקטן אומר לו אמר לי עם הנץ החבר מתוך שהיו עומדין צווחין ננער אביהם אמר להם בני שניכם לא כוונתם אלא לכבודי אף אני לא אקפח שכרם / כך אמר הקדוש ברוך הוא מה שכר ישלן בני בנימן שידרו לים תהלה / שרת שיכנה בחלקו שנא בנימן זאב ישרא ואומר לבנימן אמר יי' ישכן לבשת עליו וגו' / ובה שכתב נטלו שבטו של יהודה שהיו רומזין אותם זכו למלכות שנא שרי יהודה רבמתם / ואין רבמתם לא למלכות שנא בארץ אמר בלשאצר והלבישו לדניא ארגנא והמניכא דהבה על צוארה והכניו עלוהו די לחושי שלים תלה בבלכות שרי זבולון ושרי נפתלי / בא ולבר שכשם שעשה הקדוש ברוך הוא נסים על ידי שבט יהודה ובנימין על הים כך עשה להם לישראל נסים על ידי שרי זבולון ונפתלי על ידי דבורה שנא ותשלח ותקרא לברקבן אבינועם מקדש נפתלי ותאמר אליי הלא צוה יי' אלהי ישראל לך ומשכת בור תכור ולקחת עמך עשרת אלפים איש מבני זבולון ומבני נפתלי ואומר ובשכתי אליך כנחל קישון את סיסרא שר צבא יכין ואומר זבולון עם חרף נפשו למות ונפתלי על מרומי שדה / ורבי יהודה אומר בלשון אחד /

ויבאו

בני ישראל בתוך הים / כיון שעברו שבטים לים זה אומר אני יורד תהלה לים שנאמר סבכו / כבש אפרים וכמרה בית ישראל מתוך שהיו עומדין ונוטלין עצה קפץ בחשון בן עמינדב ונפל לים עליו הכתוב אום הושיעני אלהים כי באו מיד נפש ואר שבטתי ביון כצולה ואין מעכב באיתי במעמקי מים ושבלתי מים שפנתני ואוב אל תטביני כצולה מים ואל תכלעני מצולה ואל תאשר עלי כבאר פיה / מיד אמר המקום למשרי יידיי שובעים ביס ויהי סוגר / ושנא דוור ואתה

ומבני בליסטר והיה הענין והמלאך מגין עליהם שנאמר אל תירא אברהם אנכי מגן לך שכרך הרכה מאד / ואומר מגיני וקרן ישיעי בישגבי ומנוסי מושיעי מחכם תושיעני ואומר מגן הוא לכל החוסים בו / ולא קרב זה אל זה כל הלילה / מגיד הכתוב שהיה המצרי עומד ולא היה יכול לישב יושב ולא הירא יכול לעמוד / פרוק אינו יכול לטעון / טוען אינו יכול לפרוק / בפני שהוא משכאפלה שנאמר וישם חשך / דבר אחר ולא קרב זה א זה כל הלילה / ולא קרב מחנה מצרים למחנה ישראל ולא מחנה ישראל למחנה מצרים /

ויט

משה את ידו על הים / התחיל הים עומד כנגדו אמר לו משה בשם הקבה שיבקע ולא קבל עליו הראהו המטה ולא קבל עליו /

משל

למה הדבר דומה למלך שהיו לו שתי גנות זו לפניו מזו מכר הפנימי ונא הלוך ליכנס לגן הפנימי ולא הניחו השומר / אמר לו הלוך לשומר בשם המלך ולא קבל עליו / הראהו את השבעת ולא קבל עליו עד שניהג הלוך את המלך בעצמו ונא / כיון שבא המלך התחיל השומר בורח / אמר לו כל היום הייתי אומר לך בשם המלך ולא קבלת ועכשיו מפני מה אתה בורח אמר לו לא מפניך אני בורח אלא מפני המלך / כך עמד משה על הים / אמר לו משה בשם הקדוש ברוך הוא שיבקע ולא קבל עליו הראהו המטה ולא קבל עליו עד שנגלה הקדוש ברוך הוא עליו בכבודו וכוין שנגלה הקדוש ברוך הוא בכבודו וכבדו ויתן והתחיל הים בורח שנאמר הים ראה וינס / אמר לו משה כל היום הייתי אומר לך בשם הקבה ולא קבלת עליך עכשיו מפני מה אתה בורח בורח לך הים כי נתנס / אמר לו לא מפניך בן עמרם אני בורח אלא מפני ארון חולי ארץ בלפני אלהי עיקב החופכי הצור אגם מים חלמים למעיני מים /

ויחל

את הים ברוח קדים עזה כל הלילה בעזה שברוחות ואי זו זו וזו רוח קדים וכן אתה מוצא שלא נפרע המקום מאנשי וור המבול ומאנשי סדום לא ברוח קדים עזה שנ' מנשמת אלוה ויאכדו וימרו אפו יכלי מנשמת אלוה ויאכדו זה דור המבול / ומרוח אפיו יכלו זה אנשי סדום וכן אתה מוצא באנשי מגדל שלא נפרע המקום מהם אלא ברוח קדים שנאמר ומשם הופיע יי' על פני כל הארץ / ואין הפצה אלא רוח קדים שנאמר ברוח קדים אפיצם וכן אתה מוצא במצרים שנאמר וי' כיוון רוח קדים בארץ / וכן את מוצא כשכבט יהודה ובנימין שלא נפרע המקום מהם כי אם ברוח קדי' שנאמר כי הוא בין אחים ויפרי יבא קדים רוח יי' ממדבר עולה ויבש מקורו ויחרב מעיניו והוא יושם אוצר כל כלי חמדה / וכן את מוצא בעשרת השבטים שלא נפרע המקום מהם אלא ברוח קדים שנא ברוח קדים אפיצם / וכן את מוצא בצור שלא נפרע מהם אלא ברוח קדים שנאמר ורוח קדים שברך בלב ימים / וכן את מוצא שאין הקבה עתיד לפרע במלכות העליונה אלא ברוח קדים שנאמר ברוח קדים תשבר וגו' / וכן את מוצא שאין הקבה עתיד לפרע מן הרשעים בגיהנם אלא ברוח קדי' שנאמר כי ערוך מאתמול תפתה גם היא למלך הוזהר העמיק חרתי מדרותה אש ועצים הרכה נשבת יי' כנהל גפרית בועה ה בה ואומר הנה ברוח הקשה ביום הקדים / אף כאן אתה אומר ויחל יי' את הים ברוח קדים עזה כעזה שברוחות ואי זו זו רוח קדים / וישם את הים להרכה עשאן כמן הרכה שנאמר ויבקעו המים / כל מים שבעולם נתרבו ומנין אתה אומר המים שבבורות ושכסיון ושכסירות ושכר ושכבות ושכבות ושכבות

את איוב לא הכזו אלא בסעודה שנאמר אשר בסעודה יושפני והרכה פצעי חנם כשרפאהו לא רפאהו אלא בסעודה שנאמר ויען יי את איוב בן הסעודה שענה אותו מן הסעודה רפאהו וכשהגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לא הגלם אלא כעבים שנאמר איכה יעיב באפני את כת ציון וכשהוא מכנס אינו מכנס אלא כעבים שנאמר מי אלה כעב תעופנה וכיונים אל ארובותיהם וכשפורץ לא פורץ אלא כיונים שנאמר ופלטו פלישיהם והיו אלהים כיוני הנאיות כלם חומות איש בעונו וכשמהזירן אינו מהזירן אלא כיונים שנאמר או ארובותיהם וכשהוא מברך את ישראל אינו מברך אלא בהשקפה שנאמר השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל וכשנפרע ממצרים לא נפרע אלא בהשקפה שנאמר וישקף יי אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם וגו' שהיה עמוד יורד ועוץ אותו כטיט ועמוד אש מרתחו וטלפות סוכיו משתמטות הזכר מלמעלה והנקבה מלמטה שנאמר אז הלמו עקבי סוס מדרות דהרות אביריו

ויהם

את מחנה מצרים הממין ערבכם נטל כנגיות שלהם ולא היו יודעים מה הם עושין דבר את ויהם את מחנה מצרים אין הממה אלא מנה שנאמר והמם מהומה גדולה עד השמים ויסר את אופן מרכותיו וינהגו רבי יהודה אומר מחמת האש של מעלה נשרפו הגלגלים של מטה והיו מוטות ומרכבות רצות ונכנסות בעל כרחן שהיו טעונות כלי כסף וכלי זהב ואבנים טובות ומרגליות כדי שישלחו ישראל את הבזה רבי נחמיה אומר מקול רעם של מעלן נתנו צנורות מלמטן שנאמר קול רעמך כנגלגל האויר ברקיו תכל והיו מוטות ומרכבות רצות מעצבם ונכנסות בעל כרחן לשעבר היו הפרדות מושכות המרכבות ועכשו מרכבות מושכות את הפרדות וינהגו בכבודות רבי יהודה אומר כבוד שמדדו בה מדד להם וכתביב תכבד העבודה לכך נאם וינהגו בכבודות

ויאמר

מצרים אנוסה מפני ישראל הרשעים והטשים שכחם היו ואמר מפני דרוח וכספים הללו אנו בורחין הפקדים שכחם היו ואמר אנוסה מפני ישראל כי יגלם להם במצרים אמרומי שעשה להם נסים במצרים הוא עושה להם על הים נסים רבי יוסי אומר מנין אתה אומר במכות שהיו לוקים אלו על חם כך היו אלו שבמצרים לוקין והיו רואין אלו את אלו לכך נאמר ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל כי יגלם להם במצרים ולא במצרים בלבד אלא בכל המצרים להם לישראל לזרות שנאמר ויך צרי אחריו חרפת עולם נתן למו ואומר כמעט אויביום אכניע ואומר לשבור אשור וגובר ואומר וכרה קנאת אפריס וצדיר יהודה ויכרתו אפריס לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצור את אפריס כך היא מדה מהלכת על פני הדורות שנאמר זאת העצה היעוצה על הארץ וזאת חיד הנסויה לכל הגוים מפני מה כי צנאות יעץ גמי יפר וידו הכטויה מי ושיבנה הא לא במצרים בלבד אלא בכל המצרים להם לדורות לכך נאמר כי יגלם להם במצרים

פרשה ו ויאמר

י אל משה נטה את ירך על ריגס אין ריגס עומד לנגדך ולא ישנה בדבורך וישובו המים על מצרי על רכבו ועל פרשיו יחזור עליהם הגלגל ויחידו עליהם ודונם שבכחשבה שחשבו מצרים לאבד את ישראל כה אני דנין הם חשבו לאבד את בני בנים

ואתה עומד ומרכה בתפלה אמר לפניו רבונו של עולם ומה כידי לעשות אל ואתה הרים את משך ומה אמרו משה וישראל על הים יי מלך וגו' אמר המקום מי שהמליכני על הים אעשהו מלך על ישראל וזה היה משה כבר הירר רבי טרפון חקנים יושבין בצל של שוכך של יכנה ונשאלר שאלר זו לפניהם וגמליהם נושאים נכאת וצרי ולוט להודיע זכותן של צדיקים כמה מסייעתן שאלו ירד ירד וראהו זה עס הערבי לא היו ממימים אותו מריח גמלים ועיטין לא זמן לו הקדוש ברוך הוא שקים ומלאים בשמים וכל ריחנין טובים שלא ימות מריח הנמלים ומריח העטין אמר לו למדתנו רבינו שעל זכות יוסף היה אמרו לו רבינו השתה מים לצמאו כיצד הוא מברך אמר להם כודא הפשות רבות והסרין על כל מר שכרית חי העולמים אמרו לו למדתנו רבינו השתה מים לצמאו כיצד מברך למדתנו רבינו באי זו זכות זכה ויורה למלכות אמר להם רבי טרפון אמר אתם אמרו בזכות שאמר מר בצע כי נהרג את אחינו שהעילו מבימה אמר להם דייה הוצלר שתעמוד ותכפר על הבכירה שנתן עצה למכור ולא להשיבו אל אבי אם כן בזכות שאם יכיר יהודה אמר להם דייה להודאה שתכפר על הכיאה אם כן בזכות מה בזכות שאמר ישכנא עבדך תחת הער אמר להם מצינו בכל מקום שהערב משלם אמרו לו רבי למדתנו באי זו זכות זכר למלכות אמר להם כשעמדו שכטים על הים זה אומר אני יורד תחלה זה אומר אני יורד תחלה שנאמר סבכנוי בכחש אפרים וגומר מתוך שהיו נוטלין עצר אלו ואלו קפץ בחשון בן עמיניב ושכנו אחריו לתוך גלי היכו לפיכך זכה למלכות שנאמר בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעס לועז היתה יהודה לקדשו לכך ישראל ממשלתיו אמר להם הקדוש ברוך הוא מי שקדש שמי על הים יבא וימטול על ישראל והודו לו חקנים לרבי טרפון והמים להם חומה עשין כמן חומה מימנים זו מוזה ומשמאלם זו תפלין

ויהי

באשמורת הבקר אתה מוצא שתפלות הצדיקים נשמעים בבקר בקרו של אברהם מנין שנאמר וישכם אברהם בבקר וגומר בקרו של יצחק מנין שנאמר וילכו שניהם יחדו ושניהם השכיבו בבקר בקרו של יעקב מנין שנאמר וישכם יעקב בבקר בקרו של משה מנין שנאמר וישכם משה בבקר וגומר בקרו של יחזקאל מנין שנאמר וישכם יחזקאל בבקר ויסעו מוהשאים בקרו של שמואל מנין שנאמר וישכם שמואל לקראת שאול בבקר בקרים של נביאים העתידים לעמוד מנין שנאמר יי בקר תשמע קולי בקר אעריך לך ואצפה בקרו של עולם מנין שנאמר חדשים לבקרים רבה אמונתך וכן אתה מוצא שאין הקדו ברוך הוא עתיד ליפרע כן הרשעים בניהם לעתיד לבא אלא לבקרים שנאם לבקרים אצמית כל רשעי ארץ להכרית מעירי כל פועלי און אף ירושלם לעתיד לבא כל בקר ובקר יבינה ויצא לאור שנאמר יי צדיק בבקרבר לא ועשה עולה בבקר בבקר משפט יתן לאור לא נעדר ולא יודע עול כושט דבר אחר היה באשבורות הבקר זה היה עס הנץ החמה וישקף יי אל בונה מצרים בעמוד אש וענן וגו' הקדוש ברוך הוא רופא הוא לכל באי העולם שנאמר כי אני יי רופא ואמר רפאני יי וארפא וישיבני ואושע ואומר שובו בנים שובכים ארפא משוכותיכם בא וראה רפואתו של הקדוש ברוך הוא אינה כרפוא כשר ודם רפואת כשר ודם כמה שהוא מכה אינו מרפא לא מכה באומל ומרפא ברישיה אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן אלא כמה שהוא מכה הוא מרפא וכשהכה

להם שינעלו מימינם ומשמאלם / דרש פפוס והוא באחד מי
ישיבנו ונפשו אותה ויעש / ויחידו לכל באי העולם ואין מי
ישיב על דבריו אמר לו ר' עקיבא דייך פפוס אמר רבי פפוס
ומה אתה מקיים והלא בארד ומי ישיבנו אמר ליה אין להשיב
על דברי מי שאמר והיה העולם לא דן הכל באמת והכל ברין
דרש ר' פפוס הן הארד היה כאחד ממנו כאחד ממלאכי השרת
אמר ר' עקיבא דייך פפוס אל פפוס ומה אתה מקיים הן הארד
היה כאחד ממנו אלא הקב"ה נתן לפניו שני דרכים אחד של
מות ואחד של חיים וכחר לו דרך המות / דרש ר' פפוס וימרו
את כבוד בתכנית שור אוכל עשב שומע אני בשור של מעלה
תלמוד לומר אוכל עשב אמר לו רבי עקיבא דייך פפוס / אמר
לו מה אתה מקיים וימרו את כבודם בתכנית שור אוכל עשב
בשור של מטה יכול בשור של מות השנה תל אוכל עשב אין
לך מנוול ובשוקן יותר מן השור בשעה שהיא אוכל עשב /

וירשע

וירשע / ביום ההוא כצפור שהוא נתונה ביד אדם
שאים יכבשיו מעש הוא חנוכה שנא הפח
נשבר ואנחנו נמלטנו ואומר עזרנו בשם יי עושה שמים וארץ
ברוך יי שלא נתנו טרף וגו' והאדם שהוא שומע את העובר
ממעי הפרה שנאמר או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי בקרב
גוי שאין תלמוד לומר לו גוי מקרב גוי אלא כאדם שהוא
שומע את העובר ממעי הפרה ואומר ואתכם לקח יי ויציא
אתכם בכור הכורז וגו' / וירא ישראל את מצרים מת על
שפת הים / מפני ארבע דברים ראוי ישראל את המצרים מתים
כדי שלא יהו אומרי בשם שעלינו מן הים מצד זה כך המצרי
עליו מן הים מצד אחר / וכדי שלא יהו אומרים המצריים כשם
שאברנו בים כך אברו ישראל בים / וכדי שיקחו את ישראל
הבזה שיהיו המצרי שטוני כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות
וכדי שיהיו ישראל נהנים עיניהם בהם ומכירים אותם מתים
ומוכיחין בהם שנאמר אוכיוך ואערכה לפניך / ותרא אויבתי
ותכסה בושח כתיב מת על שפת הים וכי מתים היו אלא מתים
ולא מתים כענין שנאמר והי בצאת נפשה כי מתה וכי מתה
היתה לא מתה ולא מתה ותרא אויבתי ותכסה בושח האוכרה
אלי איני יי אלא היך עיני תראינה בה עתה תהיה לברכס כשית
חוצות / לא וירא ישראל את המצרים מתים משונות ממות
חבורות זו בזו לפי שהביא עליהם כמה מיתות בים רבי יוסי
הגלילי אומר מנין שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל
הים לקו חמישים מכות במצרים מה הוא אומר ויאמרו החרטובי
אל פרעה אצבע וגו' ועל הים מהו אומר וירא ישראל את הים
הגדול והנה כמה לקו באצבע עשר מכות אמו מעתה במצרי לקו
עשר מכות ועל הים לקו חמישים מכות רבי אליעזר אומר מנין
אתה אומר שכל מכה ומכה שלקו המצרים במצרים היתה של
ארבע מכות וגו' רבי עקיבא אומר מנין אתה אומר שכל מכה
ומכה שלקו המצרים במצרים היתה של חמש מכות ועל הים
לקו מאתיים וחמישים מכות ויראו העם את יי לשעבר במצרים
לא היו יראי יי אבל כאן ויראו העם את יי ויאמינו ביי וכמשה
עברו / אם כמשה האמינו קל וחומר ביי בא זה ללמד שכל
מי שבאמין ברועה נאמן כאלו באמין במאמר מי שאמר
והיה העולם / כיצא כדרך אתה אומר ויכרד העם באלהים
וכמשה / אם באלהים דכרוקל וחומר במשה / אלא זה בא
ללמד שכל מי שמדבר ברועה נאמן כאלו מדבר במי שאמר
והיה העולם / גדולה האמונה שהאמינו ישראל במי שאמר
והיה העולם שבשכר שהאמינו ישראל ביי שדתרר עליהם
רוח רקדש ויאמרו שירר שנאמר ויאמינו ביי ובמשה
עכנז

במים איני נפרע מהם אלא כמים שכל כור כרה ויזפרהו ויפול
בשחת ויעל / חופר גומץ בו יפול ופורץ גדי ישכנו בחש /
מסיע אבנים יעצב בהם וכוונק עצים יסכן בהם / ואומר ישוב
עמלו בראשו / ואמר כרה שחת בו יפול וגו' / וכן שלמה המלך
עליו השלום אומר מפני פני אש תשבע בטנן וגמול אדם ישיב
לו / וכן ישעיה הנביא עליו השלום / אומר כעל גמולות כעל
ישלם תמה לצריו גמול לאויביו לאיים גמול ישלם / ואומר
ומדותי פעולותם וגו' / וכן ירמיה הנביא אומר גדול העצה ורב
העלילה אשר עניך פקודות על כל דרכי בני אדם לתת
לאיש כדרכו וכפרי מעלליו / וכן הוא אומר השמיעו על ככל
דברים כל דורכי קשת חנו עליה סביב אל יהוה להפליטה שלמו
לה כפעלה ככל אשר עשתה עשו לה כי אל יי זהה ואל קדוש
ישראל / וכן יתרו אמר למשה עתה ידעתי כי גדול יי מכל האלה
מכירו הייתי לשעבר ועכשו בית שנתגדל שמו בעולם שכדב
שחשבו מצרים לאבד את ישראל בו בדבר נפרע מהם שנא כי
בדבר אשר זדו עליהם /

ויט

משה את ידועל הים וישב הים לפניו בקר לאיתנו
אין איתנו אלא תקפו שנאמר איתן כושכן / רבי
נתן אומר איתן לשון קשה שנ' הגני מביא עליכם גוי ממרחק
בית ישראל באם יי גוי איתן הוא גוי מעילם הוא / ומצרים גסים
לקראתו ללואם / שכל הוא גוי מקרב מקרב שהיו מצרים גסים היה הים
רץ כנגדו / משל למה הדבר דומ' ליונה שברחה מן גן ונכנס
לטרקלין של מלך פתח לה המלך חלון מזרחית יצאת היונה
והלכה לה כנגס מן גן אחרית נעל המלך אחרית את כל
החלונות התחיל המלך מורה בו בחצים כך כשעלה האחרון
שבישראל מן הים ירד ראשון שבמצרים לתוך הים התחילו
מלאכי השרת לזרוק בהם חצים ואבני אלגביש גש ונפרת
כענין שנ' ונשפטי אותו כדבר וכדם וגומר אמשי עליו ועל
אגפיו ועל עמם רבים אשר אתו /

וינער

וינער / דא וינער יי את מצרים כדאם שמנער את הקדרה
התחתון שלה עומד למעלה ועליון יורד
למטה / דא וינער יי את מצרים נתן להם כח נערות כדי לקבל
את הפורענות / דבר אחר וינער יי את מצרים / מסרם בידי
מלאכים נערים וכדי מלאכים אכזרים שנאמר ומלאך אכזרי
אשלח בם ואומר ממות נאנער נפשו וגו' / וישבו המים ויכסו
את הרכב אף לפרעה דברי ר' יהודה שנ' מרכבות פרעה וחילו
וגו' נחמיה אומר חוץ מפרעה עליו הכתוב אומר בעבור זאת
העומדת / ויש אומרים באחרונה ירד פרעה וטבע שנאמר כי
בא סוף פרעה ברכו ובפרשיו בים וישב יי עליהם את מי הים
והיו מלאכי השרת תמהים לומר בני אדם עובדים עבדות זרה
מה לדין בים כיבשה בתוך הים ומנין שאף הים נתמלא עליהם
חמה שנאמר והמים להם חומה אל תקרי חומה אלא חמה /
מי גרם להם לישראל להנצל / מימינם ומשמאלם / מימינם
בזכות התורה שעתידין לקבל שנאמר מימינו אש דת לבנו /
ומשמאלם זו תפלה / דא מימינם ומשמאלם / מימינם זו מזוזה
שעתידין ישראל לעשות / ומשמאלם זו תפילין / דרש פפוס
לסמתי ברכני פרעה רכב פרע' על סוס וכו' נגלה הנה
על סוס וכו' שנאמר דרכת בים סוסין וגו' רכב פרעה על סוס
נקבר שיכולה לסבול טורח הדרך ולרץ אורה יותר מזכר
כניכול נגלה הקב"ה על סוס נקבה שנא לסומתי ברכני פרעה
אמר לו ר' עקיבא דייך פפוס אמר לו ומה אתה בקיים לסומתי
ברכני פרעה / לסמתי כתיב אמר הקב"ה כשם שששתי על
המצרים לאבדם כך כמעט ששתי על ישראל לאבדם ומי גרם

הרביעית שאמר משה שנאמר ויהי ככלות משה לדבר את כל דברי השירה הזאת, החמישית שאמר יהושע שנאמר או ידבר יהושע לפני יי' ביום תת יי' וגו' הששי שאמר דבורר וברק שנאמר ותשר דבורה וברק בן אבינועם השביעית שאמר דוד שנאמר וידבר דוד ליי' את דברי השירה הזאת השמינית שאמר שלמה שנאמר מזמור שיר חנוכת הבית לדוד, וכי ידור בנאו והלא שלמה בנאו שנאמר יכן שלמה את הבית ומה תל מזמור שיר חנוכת הבית לדוד לא לפי שנתן דוד נפשו עליו לכנותו נקרא על שמו, וכן הוא אומר וזכור יי' לדוד את כל ענותו אשר נשבע ליי' נדר לאביר יעקב אם אבא באהל בתי אם אעלה על ערש יציעו עד אמצא מקום ליי' משכנות לאביר יעקב הנה שמענוה באפרתה מצאנוה בשיר יער ואם כן מה הוא או ראה ביתך דוד, הא לפי שנתן דוד נפשו עליה נקראת על שמו וכן אתה מוצא שכל דבר שאדם נותן נפשו עליו נקרא על שמו, נתן בשלשה דברים נתן נפשו משה עליהם ונקראו על שמו, נתן נפשו על התורה ונקראת על שמו שנאמר וזכרו תורת משה עבדי והלא תורת אלהים היא שנתת תורה יי' תמימה משיבת נפש, הא מה תל תור' משה עבדי לפי שנתן נפשו עליה נקראת על שמו והיכן מצינו שמסר נפשו על התורה שני ימים שם ע"ס, ואומר ואשב כהר וגו' הא לפי שנתן נפשו על התורה נקראת על שמו, נתן נפשו על ישראל נקראו על שמו שאלו דברים שחת עמך, והלא ע"ס יי' הם שנאמר והם עמך ונחלתך ואומר באמור להם ע"ס יי' אלה ומאד צו יצאו הא בה תל לך דך כי שחת עמך לפי שנתן נפשו עליהם נקראו על שמו והיכן מצינו שנתן נפשו עליהם שני ימים בימי ההם ויגדל משה ויצא לא אחי וירא בסבלותם, וכתוב ויפן כה וכה, הא לפי שנתן נפשו עליהם נקראו על שמו, נתן נפשו על הדיינים ונקראו על שמו שנאמר שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, והלא המשפט לאלהי הוא, מה תל תתן לך אלא מתוך שנתן נפשו עליהם נקראו על שמו, ומינין שנתן נפשו עליהם שני ימים כיום השני וגו' ואם מי שכן לאיש שר ושופט עלינו, וישמע פרעה וגו', ולכהן מדין שבע כנות ויבאו הרועים ויגרשו, מדיינין ברח ולדיינין חזרו, צדקת יי' עשה ומשפטי ע"ס ישראל, הא לפי שנתן נפשו עליהם נקראו על שמו, התשיעית שאמר יהושפט שני ימים ויועץ יהושפט ויעמד משוררים ליי' מה לאלים כהדר קדש בצאתו לפני החלוץ, אומר הדוד ליי' כי טוב כי לעולם הסודי, ומה נשתנית הודיית זו מכל הודיות שבתורה שכל הודיות שבתורה נאמר הודי ליי' כי טוב כי לעולם הסודי וכו' לא נאמר לא בביכול לא היתח שמחה לפניו על אכזר של רשעים אם על מיתתם של רשעים לא היתה שמחה במדום קץ על הצדיקים שאחד שקול ככל העולם כולו שנאמר וצדיק יסוד עולם, העשירית לעתיד לבא שכל שירי ליי' שיר חדש תהלתו מקצה הארץ אמרו גאל יי' עבדו יעקב, כל השירות כלן קראות בלשון נקבה כשם שהנקבה יולדת כך התשועות שעבדו היו אחריה שעבדו, אבל התשועה העתידה להיות אין אחריה שעבוד לכן קראה בלשון זכר, שכל שאלו נא וראו אם יולד זכר מדוע ראית כל גבר יי' ע"ס חלצו שכשם שהזכר אינו יולד כך התשועה העתידה לבא לא היא אחריה שעבוד שנאמר ישראל נושע ביי' תשועת עולמם לא תבוש והלא תכלמו עד עולמי עד, יי' ליי', אכזרה ולא לבשר ודם כמו שכל ההלך ותצאנה כל הנשים המשהקות וגו', אבל כאן ליי' אמרוהו ולא לבשר ודם וימירו לאמר רבי נחמיה אומר שרת רוח הקדש על ישראל ואמרו שירה, והשירה שהיו אומרים ככני אדם הקורא את שמע, רבי עקיבא אומר ככני אדם

עבדו, ונאמר אז ישיר משה ובני ישראל וכן אתה מוצא שלא ירש אברהם אבינו העולם הזה והעולם הבא, לא בזכות אמנה שהאמין ביי' שנאמר והאמין ביי' ויחשבה לו צדקה, **אז ישיר** משה ובני ישראל רבי נחמיה אומר כל המקבל עליו מצוה אחת באמנה כדאי הוא שתשרר עליו רוח הקדש שכן מצינו באבותינו שבשכר שהאמינו אבותינו ביי' זכו ושרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה שני ימים וימנו ביי' ובמש' עבדו, ונאמר אז ישיר משה ובני ישראל וכן אתה מוצא שלא ירש אברהם אבינו העולם הזה והעולם הבא, לא בזכות אמנה שהאמין ביי' שנאמר והאמין ביי' ויחשבה לו צדק שכן מצינו במשה ובדוד ובדבורה שאמרו שירה ושרת עליהם רוח הקדש, וכן אתה מוצא שלא נגאלו ישראל במצרים אלא בשכר האמנה שני ימים העם וכהא' אמונים נוצר יי' מזכיר אמונות אבות, ואחרון חזר תמכו בידם, זה השער ליי' צדיקים יבאו בו בבעלי אמנה מהו אומר ויבא גוי צדיק שומר אמונים, שער זה כל בעלי אמונה כבנבין בו טוב להודות ליי' ולזכור לשבח עליו להניח בבקר חסדך ואמונתך בלילות עלי, עשור ועלי נביל עלי הניח בכבוד כי שמחתני יי' בפעליך כמעשה ידיך ארנן מי גדם לבא לירי שמחה זו שכר אמנ' שהאמינו אבותינו בעולם הזה שכל לילה שכן נאמר להניח בבקר חסדך ואמונתך בלילות, וכן יהושפט וישימו בבקר ויצאו אל מדבר תקוע וכצאתם עמד יהושפט ויאמר שמעוני יהודת וישיבו ירושלים האמינו ביי' אלהיכם ותאמנו האמינו ככניאנו והצלחנו, וכתוב עיניך הלא לאמונה וצדיק באמונתו יחיה, וכתוב חדשים לכקרים רבתי אמונתך וכן אתה מוצא שאין הגליות מתכנסים אלא בשכר אמנה שני ימים מלבנון כלה אתי מלבנון תכואי תשורי מראש וגו', וארשתך ליי' לעולם וארשתך ליי' באמונה היא גדולה אמנה לפני הקבה שבשכר אמונה שרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה, ויאמינו ביי' ובמשה עבדו, אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליי' ויאמינו ביי' ובמשה עבדו וכן הוא אומר ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו,

חסלת מסכתא חסלת מסכתא

פרשת השירה

אז ישיר משה ואז ישיר ישראל וכן אתה מוצא שלא ירש אברהם אבינו העולם הזה והעולם הבא, לא בזכות אמנה שהאמין ביי' שנאמר והאמין ביי' ויחשבה לו צדקה, **אז ישיר** משה ובני ישראל רבי נחמיה אומר כל המקבל עליו מצוה אחת באמנה כדאי הוא שתשרר עליו רוח הקדש שכן מצינו באבותינו שבשכר שהאמינו אבותינו ביי' זכו ושרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה שני ימים וימנו ביי' ובמש' עבדו, ונאמר אז ישיר משה ובני ישראל וכן אתה מוצא שלא ירש אברהם אבינו העולם הזה והעולם הבא, לא בזכות אמנה שהאמין ביי' שנאמר והאמין ביי' ויחשבה לו צדק שכן מצינו במשה ובדוד ובדבורה שאמרו שירה ושרת עליהם רוח הקדש, וכן אתה מוצא שלא נגאלו ישראל במצרים אלא בשכר האמנה שני ימים העם וכהא' אמונים נוצר יי' מזכיר אמונות אבות, ואחרון חזר תמכו בידם, זה השער ליי' צדיקים יבאו בו בבעלי אמנה מהו אומר ויבא גוי צדיק שומר אמונים, שער זה כל בעלי אמונה כבנבין בו טוב להודות ליי' ולזכור לשבח עליו להניח בבקר חסדך ואמונתך בלילות עלי, עשור ועלי נביל עלי הניח בכבוד כי שמחתני יי' בפעליך כמעשה ידיך ארנן מי גדם לבא לירי שמחה זו שכר אמנ' שהאמינו אבותינו בעולם הזה שכל לילה שכן נאמר להניח בבקר חסדך ואמונתך בלילות, וכן יהושפט וישימו בבקר ויצאו אל מדבר תקוע וכצאתם עמד יהושפט ויאמר שמעוני יהודת וישיבו ירושלים האמינו ביי' אלהיכם ותאמנו האמינו ככניאנו והצלחנו, וכתוב עיניך הלא לאמונה וצדיק באמונתו יחיה, וכתוב חדשים לכקרים רבתי אמונתך וכן אתה מוצא שאין הגליות מתכנסים אלא בשכר אמנה שני ימים מלבנון כלה אתי מלבנון תכואי תשורי מראש וגו', וארשתך ליי' לעולם וארשתך ליי' באמונה היא גדולה אמנה לפני הקבה שבשכר אמונה שרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה, ויאמינו ביי' ובמשה עבדו, אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליי' ויאמינו ביי' ובמשה עבדו וכן הוא אומר ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו,

אדם שהיו קוראים את ההלל, ר' אעזר בן תדאי אום משה הית פותח בדבריו תהלה לישראל עונים אחריו וגומרים עכו' משה היה פותח ואומר אשירה ליי כי נאה נאה וישראל אומר סוס ויוכבו רמה בים' משה היה אומר עזי וזמרת יה וישראל עונים אחריו ויהי לי לישועה' משה היה פותח יי אש' בלדמה' ישראל עונים אחריו וגומרים עכו' יי אש' בלדמה יי שמו אשירה ליי' נאה גדולה ליי' נאה נכבדה ליי' וכן דוד אמר לך יי הגדולה והנכבדה והתפארת והנצח וההודו' אשירה ליי כי נאה נאה' מלך בשר ודם שנכנס למדינה והיו הכל בקלסין לפניו שהוא גבור והוא חלש' שהוא עשיר והוא עני' שהוא חכם והוא טפש' שהוא רחמי והוא אכזרי' שהוא נאמן ואין נאמן' בכל המדות הללו הכל מחזיקין לו אבל מי שאמ' והיה העולם אינו כן אלא כל מה שבקלסין אותו יותר הוא בקלסו' אשירה ליי' שהוא גבור' שנאמר האל הגדול הגבור והנודא ואומר יי עזוז וגבור יי גבור בלדמה' ואומר יי נכבד יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה ירע אף יצריח על אויביו יתגבר' ואומ' מאין כבוד יי גדול אתה גדול שמך בנבוכה' אשירה ליי' שהוא עשיר שנאמר הן ליי אלהיך השמים וגומ' ואומר ליי הארץ ומלוואת וגומ' ואומר אשר לו הים והוא עשה' ואומר ליי הכסף ולי הזהב וגומ' ואומר הן הנפשות ליי הנח כנפש האב ונפש הבן ליי הנח הנפש החושאת היא תמות'

אשירה

לי כי הוא חכם שנאמר כי ייתן חכמה בפיו דעת ותבונה' ואומר יהיב הכמתא לחכימין ומנדעא לידעי כינה' ואומר מי לא יירא מלך הגנים כי בכל חכמי הגנים ובכל מלכותם מאין כבוד' אשירה ליי' שהוא רחמן שנא' יי אל רחום וחנון וגומ' ואומר כי אל רחום יי וגו' ואומ' זכור רחמי' יי וגו' ואומ' טוב יי לכל ונו' ואומ' ליי אלהינו הרחמים והם ירחימו' שהוא דיין שכל יי המשפט לאלהי הוא ואומ' אלים נצב בעדת אלהי הצור תמים פעלו' וגו' אשירה ליי' שהוא נאמן שנא' האל הנאמן וגו' ואומר אל אמונה ואין עול וגומ' הא לו נאה גדולה וגבורה ותפארת' אשירה ליי' שהוא נאמן שהוא הדור שהוא משוכח ואין כערכו שכל כימי בשחק יערוך ליי ידמה ליי כבני אלים' ואומר אל נערץ כבוד קדושים רבה' ואומר יי אלהי צבאותי כבוד חסין יה' מרו צבאות אות הוא בתוך צבא שלו' וכן הוא אומר ואתה מרכבות קדש את הוא בתוך רבבות יי ש' ש' וכן דוד אמר אין כבוד באלהים יי ואין כמעשך וברא' דודי צח ואדום ואומר ראשו כתם פז ואומ' עיניו כיונים על אפיקי מים ואומ' להיו כערונת הבושם ידיו גלילי זהב ואומר שקויו עמודי שש רבי יוסי הגלילי אומ' דרי הוא אומר מפי עורללים ויונקים יסדת עוז' מפי עורללים אלו שכמעי אמן שנאמר או כנפל טמון לא אהיה וגו' ויונקים אלו שיונקים משרי אמן שנא' אספו עורללים ויונקי שרים' רבי אומר עורללים אלו עורללים שבחוץ שנאמר להכרית עורלל מחוץ ואומר עורללים שאלו לחם' ויונקים אלו שעל שדי אמן שנאמר ויונקי שרים אלו ואלו פתחו פיהם ואמרו שירה לפני המקום שנא' אשירה ליי וגו' רבי מאיר אב אף עוכרין שכמעי אמן פתחו פיהם ואמרו שירה לפני המקום שנאמר במקלות ברכו אלהים וגומ' ולא ישראל בלבד אמרו שירה לפני המקום אלא אף מלאכי השרת שנאמר יי אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים'

פרשה ב

נאה נאה' נאני ונאתיו' נאני במצרים שנאמר בני בכורי ישראל ונאתיו' במצרים

שנאמר חשיר ויהי לכם כליל התקדש חג ושמתם לכב כהולך בחליל לכא כהר יי אל צור ישראל' דבר אחר כי נאה נאה' נאני ונאתיו' נאני על הים שנאמר ויסע בלדך רהלים אף אני נאתיו על הים ושרני לפניו שירה שנא' אשירה ליי כי נאה נאה דבר אחר כי נאה נאה ועתיד להתנאות שנא' כי יום ליי צבאות על כל נאה ודם ועל כל נשא ושל' ואומר ועל כל ארצי הלכנו הרמים והנשאים' ועל כל ארצות תרשיש ועל כל שכיות החמדה' ועל כל מגדל גבוה' ושח גבהות אדם ושל' רום אנשים' והאלילים כליל יתלוי' דבר אחר כי נאמר נאה מתנארה הוא על המתנאים שכבר שאומות העולם מתנאים לפניו בו הוא נפרע מהם שכן הוא אומר ביום המבול שורו עבר ולא ינקל תפלט פרתו ולא תשכל' ואומר ישרו כצאן עורללים וילדיהם ייקדו' ושאו כתוף וכנור וישחזו וגומ' מה נאמר שם מר טדי כי נעברנו ומה נועיל כי נפגע בו' אמרו לא טפת גשמים הוא אין אנו צריכין לו לא ואיד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה אמר להם הקדוש ברוך הוא שוטים בטורח' שהשפעת לכם אתם מתנאים בה לפני כה אני נפרע מכם שנא' יהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה' רבי יוסי בן דורבסקית אומר הם נתנו עיניהם העליונים בתחתונה כדי לקטוף תאותם והקדוש ברוך הוא פתח עליהם מעינות מלמעלה' וכלב טרם לאבדם שנאמר ביום הוור נבקעו כל מעינות תהום וארובות השמים נפתחו' וכן אתה מוצא באנשי מגדל ובאנשי דור הפלגה שכמה שנתנאו לפניו בו נפרע מהם שנאמר ואמרו הכה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו השמימה וגומ' הכה נדרר וגומ' ויפן יי משם וכן את מוצא באנשי כדוש שכמה שנתנאו לפניו בו נפרע מהם שנאמר ארץ במדבר יצא להם ותרתייה נהפך כמו אש' במקום ספיר אבניר ונפרתו זהכל' ואומר לא הדריכוהו כני שחץ ולא עדה עליו שחל' ואומר נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה' אמרו הסדומי אין אנו צריכין שיבא אדם אצלנו הרי מוזק יצא מאצלנו וכסף זהב ואבנים טובות ומרגליות ויצאות באצלנו כווא ונשכה תורת רגל מארצנו' אמר להם הקדוש ברוך הוא שוטים שכעולם בטובה שהשפעת לכם אתם מתנאים' אתם אמרתם נשכה תורת רגל מארצנו אף אני אשכח אתכם מן העולם שנא' פון נהל מעם גר רגשנשים מיני רגל דלו באנשו נעו ואומר ישרלי אלהים לשודדים וכשמים למרגזיו אל' מי גרם להם לאשר הביא אלוה בידו וכלא ותגבהר ותעשנה תועבה לפני ואמר אתחן כאשר ראיתי' וכתב ואומר הגר זה היר עון כדום אחותך נאן שכעת לחם ושלות השקט היה לך' ולכך ויד עני ואבירי לא אחיקה' וכן הוא אומר לפני שחתי יאת כדום ואת עמורה כגן יי כארץ מצרים' ואחר מה כתוב ותשכן את אביהן יין בלילה הוא וכי מאין היה להם במערה לא שזכן להם הקדוש ברוך הוא כענין שנאמר ויהי ביום ההוא יטפו ההרים עסיס' אם כן יזמן הקדוש ברוך הוא לכמעיו קל וחומר לקושי רצונו' וכן אתה מוצא בבערים שכמה שנתנאו לפניו בו נפרע מהם שנאמר ויקח שש מאות רכב בחור ונתיב מרכבות פרעה וחילי ירה בים וגומ' וכן בסיסרא שבכור שנתנאה לפניו בו נפרע ממנו שנאמר ויוצק סיסרא את כל רכבו תשע מאות רכב וגומ' וכתב מן שמים נלחמו הכנבים ממסילותם נלחמו עם סיסרא וכן אתה מוצא בשמשון הגבור במה שנתנאה בו נפרע שנאמר ויאמר שכשן אל אביו וגומ' אותה קח לי כי היא ישרת בעיני ואומר ואביו ואמו לא ידעו

פרשה ג עזי

ויעזו כי מיל וגומ' וכתוב ויאחזהו פלשתים ויורידוהו עזתו' רבי יהודה אומר תהלת קלקלו בעזהו היא ולכן לא היה ענשו אלא בעזה' וכמו כן באבשלום במה שנתנאור בו נפרע ממנו שנאמר וכאבשלום לא היה איש יפה וגומ' וכנלחו את ראשו וגו' רבי יהודה אומר בזיר עולם היה והיה מנלה לשנים עשר חדש שנא' היה מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום וגומ' רבי יוסי הגלילי אומ' בזיר ימים היה והיה מנלה אחת לשלש' יום שב' מקץ ימים לימים וגו' רבי אומר כל ערב שבת היה מנלה שכן דרך בני מלכים לנלה בכל ערב שבת מר' היר' בסופו ויקר' אבשלום לפני עבדי דוד ואבשל' רוכב על הפרד וגו' וכן בסמרי' כמה שנתנאור בו נפרע ממנו שנאמר ביד מלאכ' חרפת י' וגו' ואומר אני קרתי ושתיתי מים וגו' ואומר ויצא מלאכ' י' ויך במצאה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף' אמרו הגדול שבהם היה ממונה על מאה ושמונים וחמשה אלף והקטן שבהם אין פחות משני אלפים שנאמר ואיך תשיב את פני פחת אחד מעבדי אדוני הקטנים וגו' וזה דבר אשר דבר י' אליו את מי חרפת וגו' וכתוב עוד היום בנוכ' לעמוד' וכן בנכוכד נצר במה שנתנאור בו נפרע ממנו שנא' ואתר' אמרת בלכך ואומ' אעלה על כמת' אב מזה אומ' אחרך אך אשאל תור' וכן בצור ובמלכה במה שנתנאור בו נפרע מהם שנאמר צור את אמרת אני כלילת יופי' ובמלכה מהו אומר ותתן לכך וגו' וכת' על צור הכני איך צור במלכ' נאמו מותי ערלים תמו' הא למדת במה שנתנאור אומות העולם בו נפרע מהם שנא' כי גא' גאה סוס ורוכבו רמה בים וכי סוס אחד הוא ורכבו אחד הו' והוא ככר נאמר ויקח ש' מאר רכב בחור' לא כשיש' עושי' רצונו של מקום אויבו' אין עומדי' לפניו אלא כסוס אחד ורכבו' כיצא בו אתה אומר כי תצא למלח' על אויבך וראית סוס ורכב' וכי סוס אחד הוא ורכב אחד הוא אלא כשישראל עושי' רצונו של מקום וכו' סוס ורוכבו' מגיד שהסוס קשור ברכבו ורכבו קשור בסוס עול' במרום ויורדים לתהום ואין גפרדים זה מזה' משל לאדם שזקן כללים לאויר ונפרדים הן מיד זה מזה אבל כאן סוס ורוכבו יחד רמה יחד' כתוב א' ואמר רמה בים וכתוב אחד אומר ירה בים' כיצד יתקיימו שני כתובי הללו' רמה שהיו עול' למרום ויה שהיו יורדים לתהום דא' וכן אתה מוצא שאין הקבר' עתיד להפרע מן המלכויות לעתיד לבא עד שיפון משריה' תגלה' שנא' והיה ביום ההוא יפקוד י' על צבא המרום וגו' ואומ' איך נפלת משמים והלך בן שחר' ואח' נגרעת לארץ חולש' על הגוים ואומ' כי הגה דותה' בשמים תרבי ואח' והנדר על אדום תדר' סוס ורוכבו הקבר' מכיא סוס ורוכבו ושעמידן בדין ואומר לבסוף למה רצת אחר בני והוא אומר מצרי' הריצני בעל כרחי שנ' וירדפו מצרים וגו' ואומר לשערי' למה רצת אחרי בני והוא אומר הסוס הריצני על כרחי שנא' כי בא סוס פדעה וגו' מה עשה המקום מרכיב את האדם על הסוס ודן אותם יחד שנ' סוס ורוכבו רמה בים' שא' אנחנו בנינו את רכבו הקדוש בשעה שאדם מת והגוף כלח הקפה מעמידו בדין אמר לו עד שתשאלני על הגוף שהוא טמא שאלני על הששה שהיא טהורה אמר לו משל למלך כו' שהיה לו פרס נאה וכו' איסי בן שמאי אומר נאמר כאן סוס סוס וגו' והלך סוס מפורש שנא' אבא כל סוס בתמהון ורוכבו בשגזון ועל בית יהודה אפקח את עיני ועל סוס העמים אכרס בעונו' ואומר וזאת תהיה חמפה אשר יגוף י' וגו' ואומר וכן תהיה חמפה הסוס והפרד והנמל והחמור' מה מפורש מכה בחמשים מכות אף סתום בחמשים מכות'.

משל

למלך בשור דם שבא למדינה ועליו צפידת מקיפתו ונבזרים מימינו ומשמאלו וחילות מלפניו ומלאחריו הכל שואלין אי זהו המלך מפני שהוא בשור דם כמותם אבל כשנגלה הקפה על הים לא שאל אחד מהם לשא' אי זהו המלך אבל כשראוהו הכירוהו ופתחו כלן ואמרו זה אלי ואנחנו' רבי ישמעאל אומר וכי אפשר לחנוות קובו לא אתנאה לפניו במצות אעשה לרלכ נאה סוכה נאה יציית נאה תפלה נאה' אבא שאול אומר נדמה לו מה הוא רחום והנן אף אתה רחום והנן' ר' יוסי הגלילי אומר בנינו ושכחו להבח' בפני כל אומות העולם' רבי יוסי בן דורמסקית אומר אעשרת לפניו ומקדש נאה ואין נאה אלא בית המקדש שנא' זאת נחוד השמו' ואמר חזה ציון קרית מועדינו' עיניך תראצנה ירושלם' נוח שאנן' רבי עקיבא אומר אדיר בבנותו שכחו של הקפה שאמר והיה העולם שהרי אומות העולם שואלין את ישראל מר' דודך מדוד שככה רשבעתנו שכן אתם' גתים לעולם עליו' וכן אתם נהרגין עליו שנאמר על כן עלמות אהובך' אהובך עד מות' וכתוב כי עליך הורגנו כל היום הרי אתם נאים הרי אתם נבזרים בנא' והעזרנו עמנו' וישראל אומרים להם מכירין אתם אותו נאמר לכם בקצת שכחו דודי צח ואדום' כיון ששומעין שכן שכחו אומרים לישראל נלכדו עמכם שנאמר אנה הלך דודך והפה בנשים אנר' פנה דודך ונבקשו עבך וישראל אומרים להם אין לכם חלקבא אלי' דודי לי ואני לו וגומר אני לדודי דודי לי' דרורע' בשושנים' וחכמים ואומרים אלונקעד שאבוא עמו לבית מקדשו'.

משל למלך

שהלך בנו למדינת הים ויצא אחרי' ועמד עליו' חלך למדינה אחרת ויצא אחרי' ועמד עליו' כך ישראל כשידורו למצרים שכינה עמהם שנאמר אנכי ארד עמך מצרימה' עליו עליה שכינה עמהם שנא' ואנכי אעלה וגו' ירדו לים שכינה עמהם שנאמר ויסע מלאך האלהים ההולך לפני וגו' יצא למדבר שכינה עמם'.

עמם שנא וי' הולך לפניו יומם עד שהביאוהו עמם לבית מקדשו וכן הוא אומר כמעט שעברתי מהם וגומר / אלי / עמי ינהוג כמדת רחמים ועם אבותי כנהג כמדת רחמי / וכנין שאין אלי אלא מדת רחמים שני אלי / אלי למה עזבתני ואומר אל נא רפא נא לה / ואומר אל י' ויאר לנו / אלהי אבי וארוממנהו אני מלכה בת מלכים אהובה בת אהובים קדושה בת קדושים / שוורה בת טהורים /

משל

לאדם שהלך לקדש אשה פעמי' כוש בה פעמים בוש במשפחתה פעמים בוש בקרובותיה / אבל אני אני כן אלא מלכה בת מלכים וגו' / אלהי אבי וארוממנהו שמעון כן אלעזר אומר כשישראל עושים רצונו של מקום אז מתגדל שמו בעולם שני יהיה כשמוע כל מלכי האמורי וגו' וכן אמרה רחל לשלוחי וישע כי שמענו את אשר הוביש י' ואומ' וכשמע ויבס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם כי י' הוא האלוים בשמים ממעל / וכזמן שאינן עושים רצונו כביכול שמו מתחלל בעולם שני יובא אל חנוים אשר באו ויחללו את שם קדשי ואומר וקדשתי את שמי הגדול המחולל בגוים וגו' / אלהי אבי וארוממנהו / אמרה כנסת ישראל לפני הקה' רבונו של עולם לא על נסים שעשית עמי אומר לפניך שיר וזמרה אלא על נסים שעשית עם אבותי ועמי שאתה עושה עמי בכל דור ודור / אלהי אבי וארוממנהו /

פרשה ידוה

איש מלחמה י' שמו / ר' יהוד' אום חרי זה מקר' עשיר במקומו הרבה מגיד שנגל' עליו בכל כלי זן נגלה עליהם כגבור חגור חרב שני חגור הרכב על ירך גבור / נגלה עליהם כפרש שני וירכב על כדוכ ויעץ וגו' נראה עליהם כשריץ וכוכב כגבור שני וילבש צדקה כשריץ / ונגלה עליהם כחנית שני לזנוה ברכ חניתך ואומ' והרחק חנית וסגור וגו' / נגלה עליהם כקשת וכחצים שני עריה תעורר קשתך / ואומר וישלח העיץ / נגלה עליהם כצנה ומגן שני צנה וסוחרה אמתו וגו' ואומ' החזק מגן וצנה / שומע אני ולא שהוא צריך לאחד בכל המדות האלו תל' י' איש מלחמה י' שמו / בשמו הוא נלחם ואינו נלחם בא' מכל הכלים / אם כן למה הוצרך לפרש כל אחד בפני עצמו אלא שאם נאצרו לישראל עושה להם מלחמות / ואוי לאומות מה הם שומעין באזניהם שהרי מי שאמ' וה' העולם עתיד להלחם בס' י' איש מלחמ' למה נאמ' לפי שנגלה על הים כגבור עושה מלחמה שבי' איש מלחמ' / נגלה בסיני כזקן מלא רחמים שני ויראו את אלהי ישראל / וכשנגאלו מה הוא או' וכעצם השמי' לטוה' ואומר חזה היות ער די כרכובך ואומר נהר דיבור נגיד ונפיק כן קדמוהי וגו' / שלא ליתן פתח פה לאומות העולם / לומר שתי רשויות הן אלא י' איש מלחמה י' שמו / הוא על הים / הוא במצרים / הוא לשעבר / הוא לעתיד לבוא / הוא בעולם הזה / הוא לעולם הבא / ש' ראו עתה כי אני אני הוא וגו' ואומ' מי פעל ועשה קורא הדרות מלאש' אני / ראשון ואת אחרוני אני הוא יש גבור במדינה עוליו כל כלי זין אבל אין לו כח ולא גבורה ולא תכסים ולא מלחמה / אבל הבה אינו כן יש לו כח וגבורה ותכסים ומלחמה ש' כי לוי המלחמה ונתן אותם בידינו וכתוב לדרור ברוך י' צורי המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה / ש' גבור מלחמה וכחו עליו כן ארבעי' שנה ואינו דומה לבן שש' ולא כן ששים לבן שבעים אבל כל שהוא הולך כחו מתמעט / אבל מי שאמר והיה העולם אינו כן אלא אני י' לא שניתנו וגו' / יש גבור במדינה שמשקנאה וגבורה לוכשתו אפי' אביו ואפילו אביו ואפילו קרובו הכל מכה בחמה והולך לו / אבל הקב'ר

אינו כן י' איש מלחמה י' שמו / י' איש מלחמה שהוא נלחם על המצרים / י' שמו / שהוא ברחם על כריותיו / ש' י' אל רחום וחנן וגו' / יש גבור במדינה בשעה שההצ' יוצא מידו / עוד לא יכול להחזירה אליו / אבל הקב'ה אינו כן / כשאין ישראל עושים רצונו כביכול נזרה ויוצאה מלפניו שנאמ' אם שנותי ברכ חרבי וגו' עשו תשובה מיד הוא מחזירה / ש' ותאחז' במשפט ידי / או שומע אני שהוא מחזירה ריקס / תל' אשיב נקם לצרי / ועל מי מחזירה על אומות העולם / ש' ולמשנאי אשלם / מלך בשר ודם יוצא למלחמה ומדינו' קרובות באי' ושו' צרכיהן מלפניו אומר להן זעזוף הוא למלחמה הוא יוצא לכשינצח וישוב באין אתם ושו' צרכיהן מלפניו / אבל הקב'ה אינו כן / איש מלחמה שהוא נלחם במצרים / י' שמו / שהוא שומע עקבת כל באי העולם / שנאמר שומע תפלה עדיך כל בשר ויבאו / מלך בשר ודם עימד במלחמה / אינו יכול לזון ולא לספק אכסניות לכל חיילותיו / והקב'ה אינו כן אלא י' איש מלחמה / שהוא נלחם במצרים י' שמו / שהוא זן ומפרנס לכל באי העולם / ש' לגזור ים סוף לגזרים וגו' נותן לחם לכל בשר / נותן להבורה לחמה לבני עורב אשר יקראו / ובספק אכסניות לכל באי העולם י' שמו / שהוא נותן לחם לכל בשר / י' איש מלחמה / איפשר לומר כן והלא כבר נאמר הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם י' וכתוב וקרא זה אל זה ואמר וכתוב והנהר י' אלהי ישראל / וכתוב והנה כבוד י' אלהי ישראל וגו' / ובהתל' איש מלחמ' בפני הבתכם ומפני קדושתכם אקדש שמי בככם / ש' כי לא אנכי ולא איש וגו' / י' שמו / בשמו הוא נלחם ואינו צריך לאחת מכל מדות אלו וכן דוד אומר אתה בא אל בדרם ובחנית ובכידון ואני בא אליך בשם י' צבאות / וכתוב אלה ברכב ואלה בסוסים / ואנחנו בשם י' אלהינו וכן אכא אומר ויקרא אכא אל י' אלהינו וגו' / מרכבות פרעה וחילו' / בכדה שאדם מודד בה מודדין לו / הם אברו כי י' אשר אשמע בקולו / ואף אתה באותה מדה מדרדת להם / לכך נאמר ברכבות פרעה / כתוב אחד אומריה וכתוב אחד אומר רמה כיצר יתקיימו כ' פסוקי' הללו / ירה / שהן יורדין לתהום / רמה שהן עולין למרום / ר' מרכבות פרעה / במדה שאדם מודד בה מודדין לו הן אברו כל הבן הילוד היאורה / אף אתה באותה מדה מדרדת להם ש' מרכבות פרעה / הם אמרו וקח שש באות רכב בור' אף אתה ומבחר שלישי טובעו בים סוף / הן שמו / שלישים על כולו / אף אתה תהומות יכסומו / הן בורו את חיהם כעבודה קשה בחומר ואף אתה עשית להם המים כטיט / והיו בשתקעין בה / לכך נאמר טובעו בים סוף ואין טובעו אלא כטיט שנאמר טבעתי ביון מצולה / וכתוב וישבע ירמיהו בטיט / לכך נאמר טובעו בים סוף /

פרשה תהומות

יכסימו / וכי תהומות יש תהומות / ויהי עשונית היאומה תל' יכסימו לא שעלה תהום ותחתון ותהום העליון וחיו המים נלחמים בהם בכל מיני פורעניות לכך נאמר תהומות יכסימו / ד' תהומות יכסימו / וכי תהומות יש שם / והלא עשונית היא ומה תל' תהומות יכסימו לא שעלה תהום התחתון לתהום העליון והיו המים נלחמים בהם בכל מיני פורענו' לכך נאמ' תהומות יכסימו / והפה עליה הרקיע והקדיר עליהם הבוכבים / ש' כל מאורי אור וגו' ולכה ונתתי חשך על ארצך / וכתוב כי כוכבי השמים וכסיליהם לא יתלו אורם ולמה חשך השמש וגו' / וכתוב ובתהפגם חשך היום וגו' / מפני